

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.7.9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.7.9

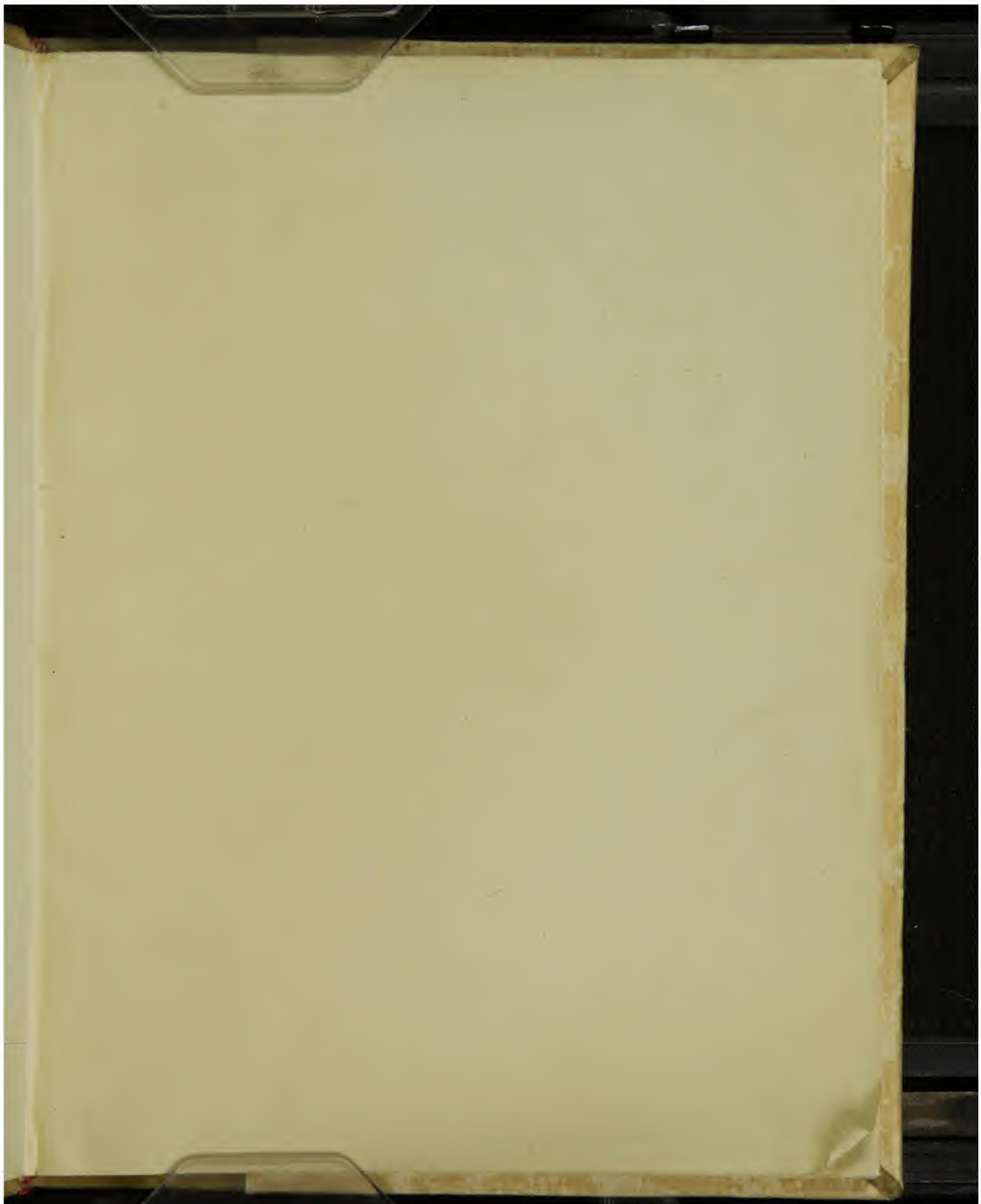
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
P.7.9

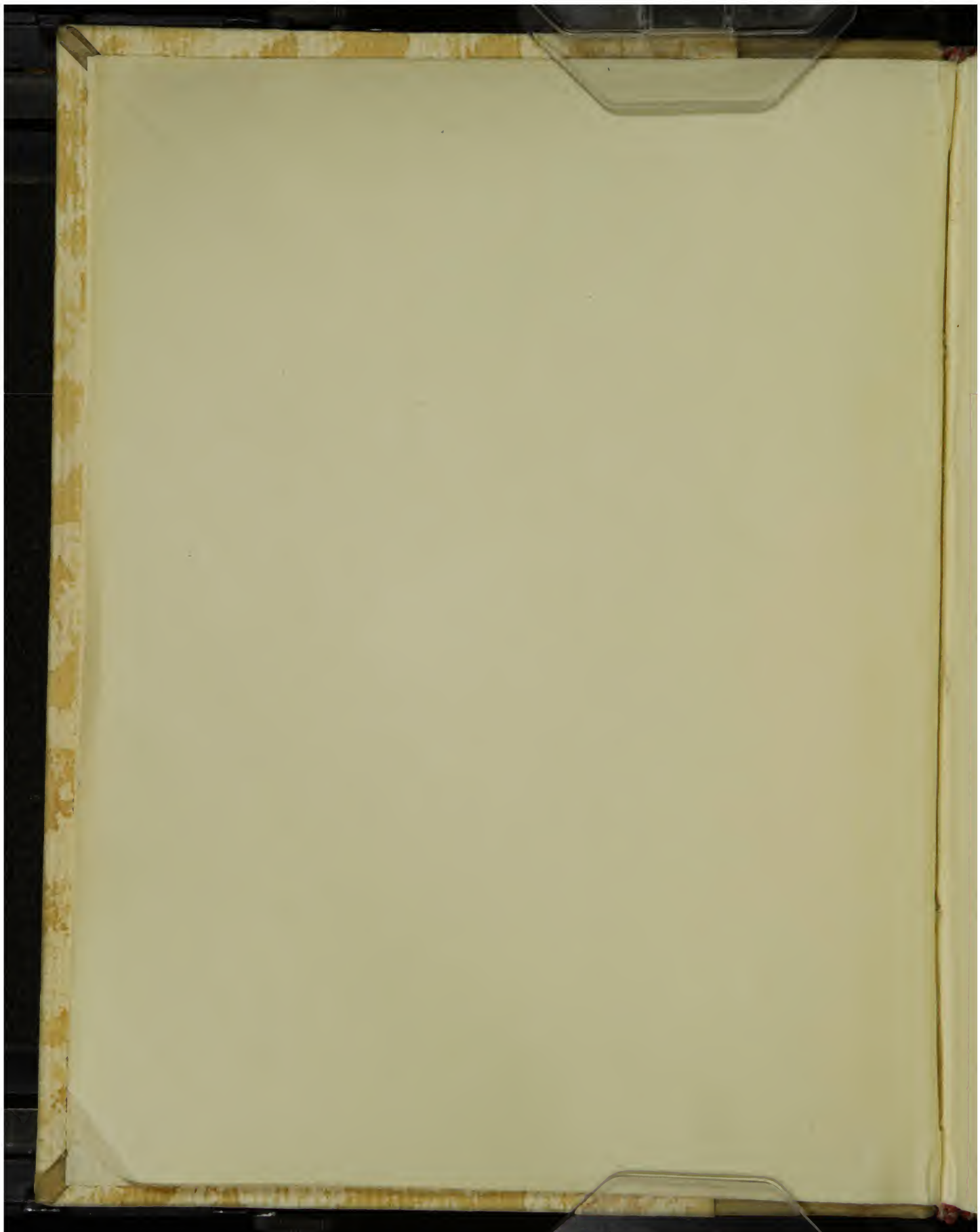

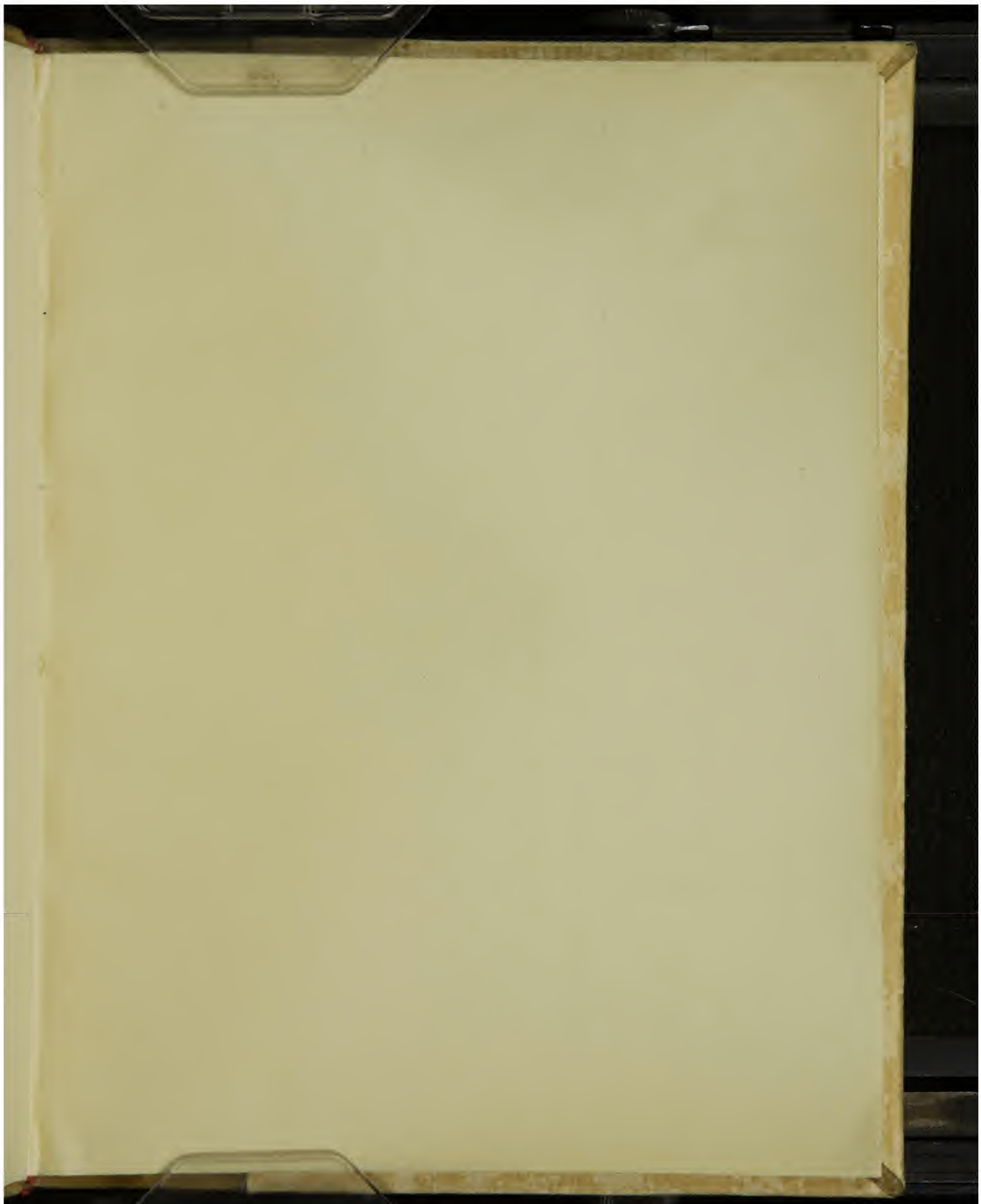
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
p.7.9

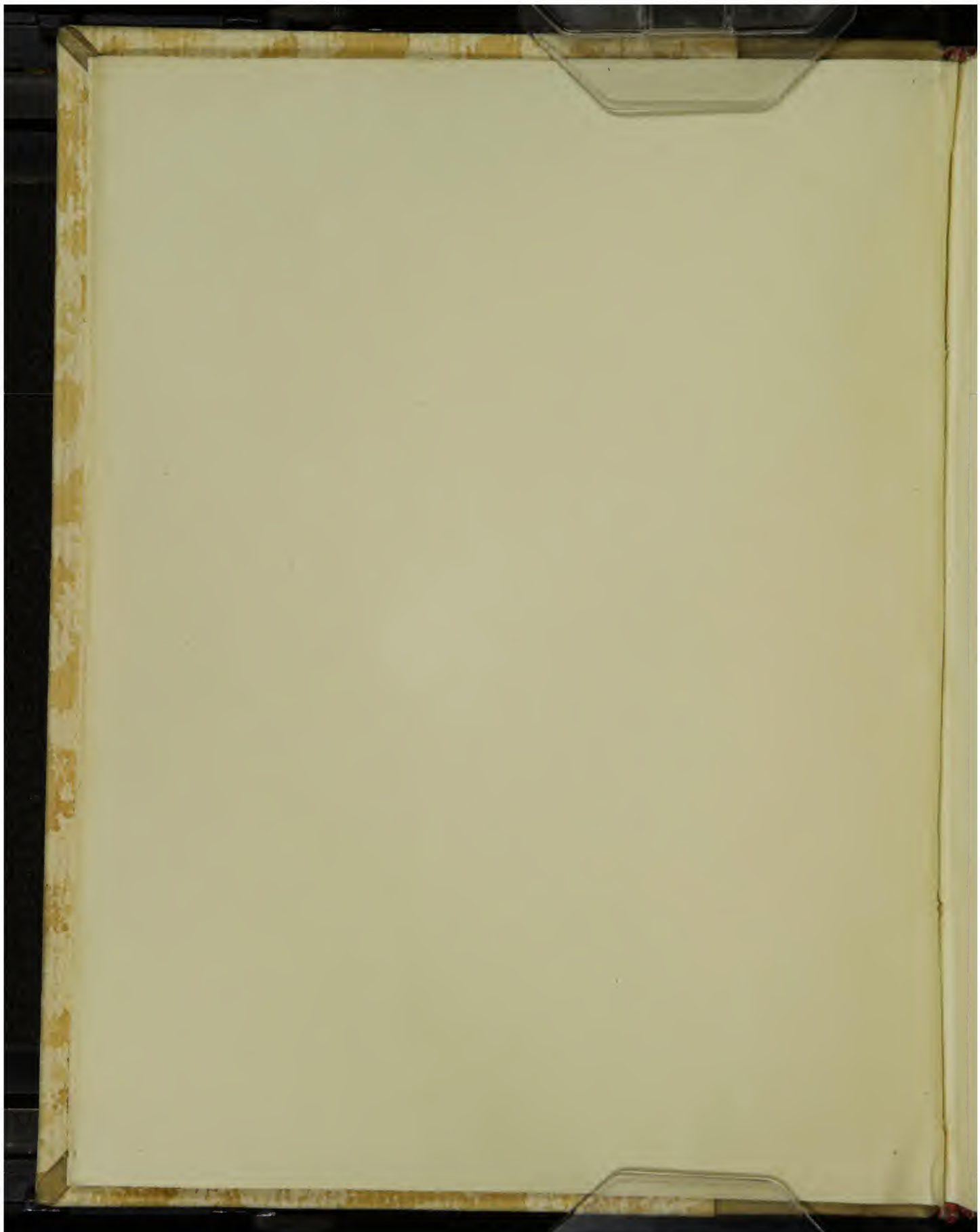
P
7
9
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

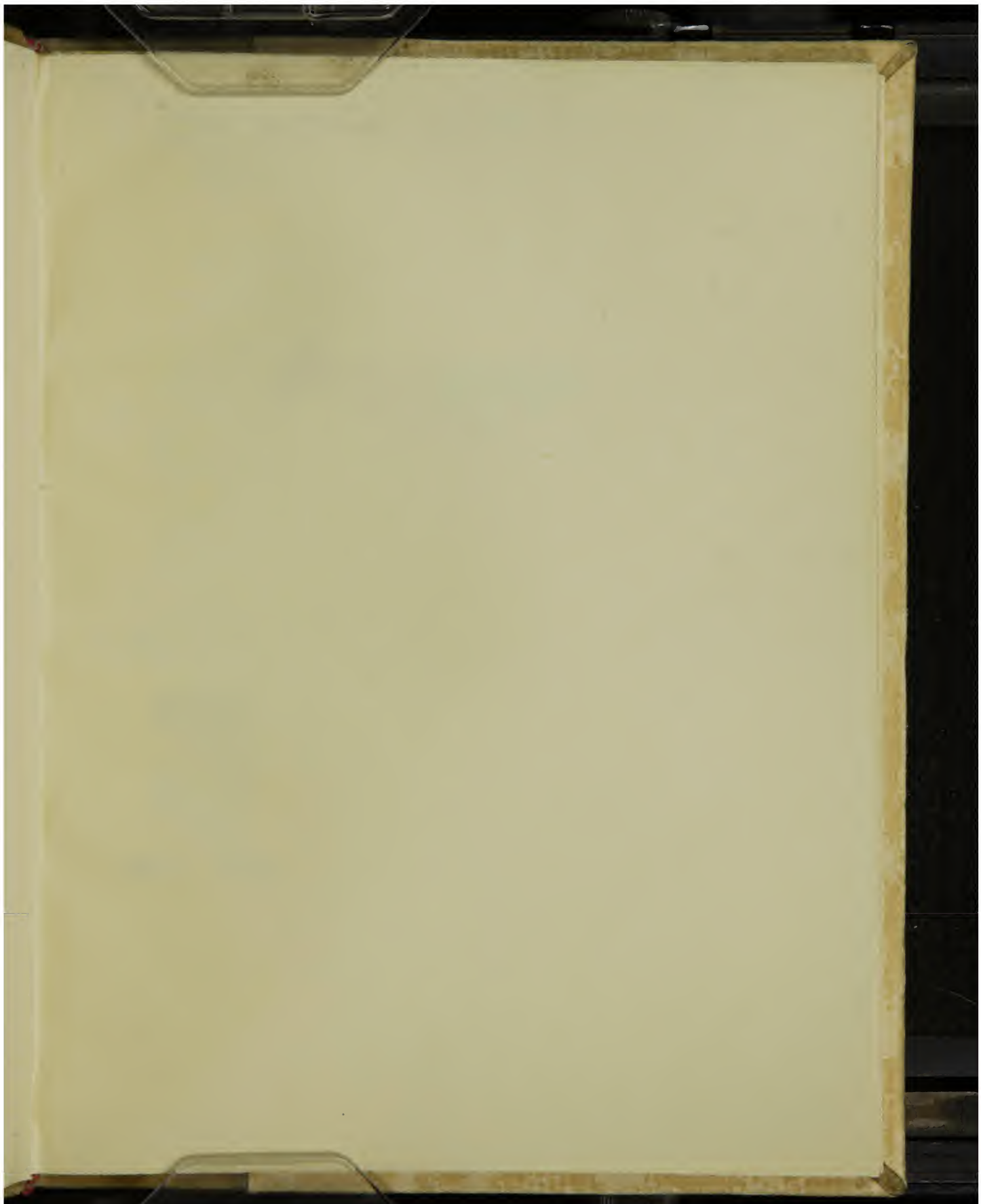
p. 7.9.

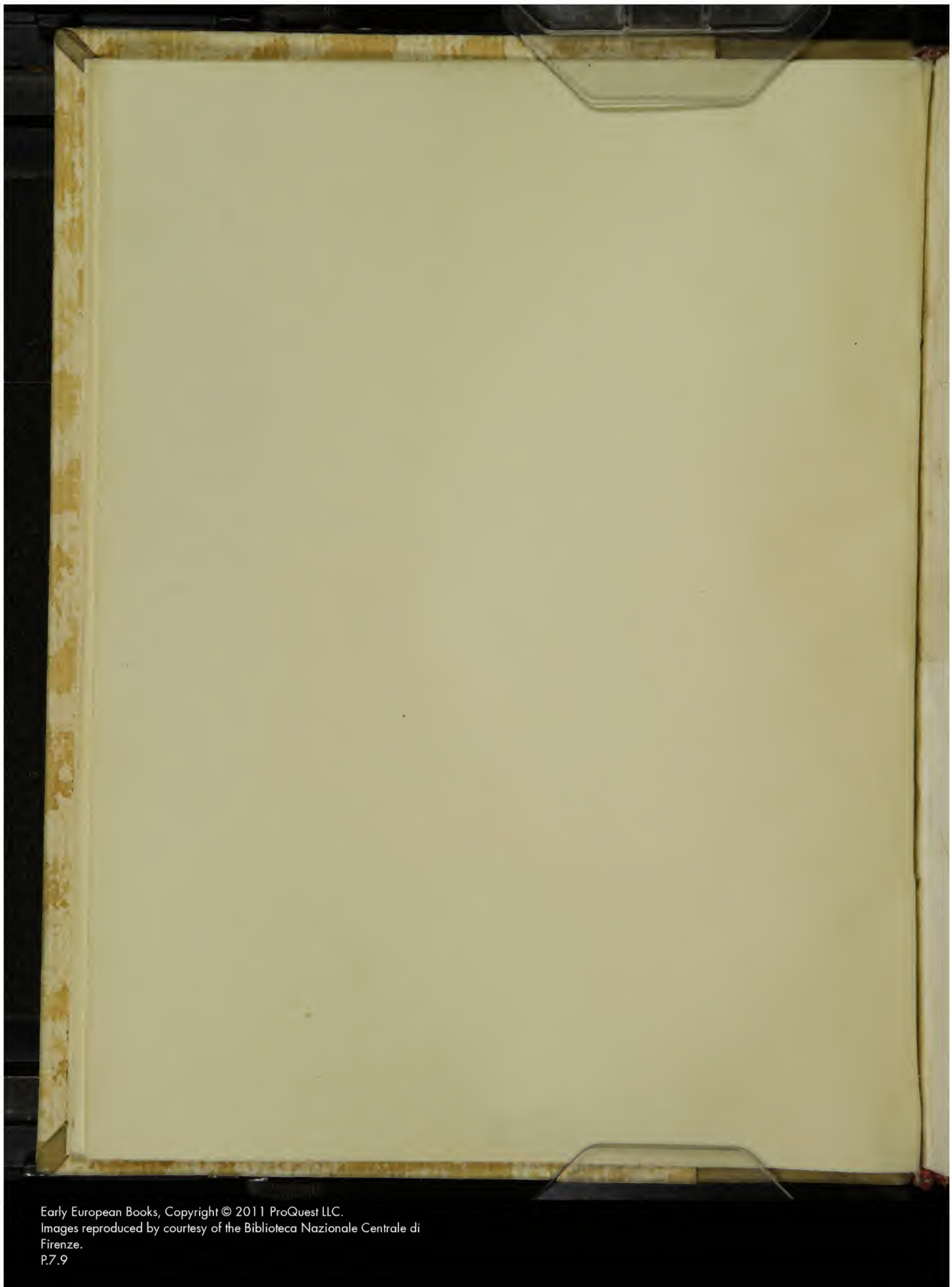

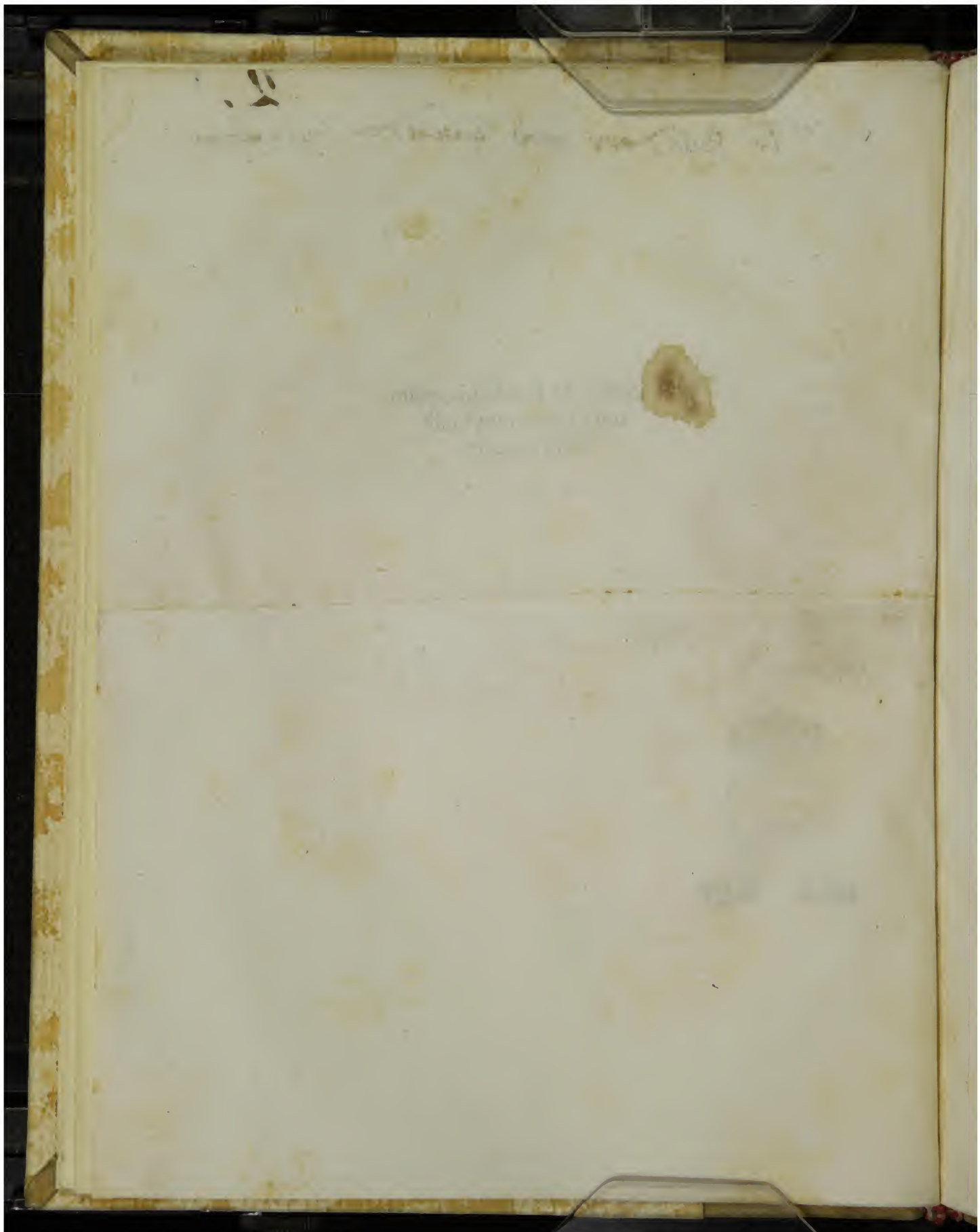
2.1

To Bιβλίον τῆς Επιδемίας τοῦ Γαλλίου

Libellus de Epidemia, quam
uulgo morbum Galli
cum uocant.

Ch. mor.
Ch. mor.

Nicolai Leonicensi uincentini in librum de epidemia, quā
itali morbum gallicum uocant, ad illustrem uirum Ioānem Frā
ciscum mirandulensem, Concordiæ comitem, præfatio.

h Ab itā nuper Ferrariæ de morbo, quē gallicum uo
cant, disputatōem, atque à me postmodum mādātā
litteris, cui magis quā tibi Ioānes Franciscē mirādulē
sis dedicauerim, qui cum supioribus diebus Ferrariæ
adesses, atque ante diem ad eandem disputationem constitu
tum, tibi ex causis urgentibus esset discedendum, non parum
dolere mihi uisus es, q̄ eidem disputationi nō posses interesse,
neq; dissimulanter tulisti gratissimam rem me tibi facturum, si
quæ non potuisses præsens accipere, haberes absens ex meis lit
teris, uel potius uolumine ad id dedicato legendi facultatem.
Et quoniam non te latebat magnæ cōtentionis disputationes
a medicis atque philosophis pertractatas non ueritatis inuen
tione, sed iurgiis, atque clamoribus plerunque terminari, illud
insuper a me expectare uidebaris, ut nō solum quæ nam inter
disputantes opinio tandem esset pro uera recepta tibi signi
ficarem, sed mei quoque iudicii calculum inter ambigen
tes sententias manifestarem. Quid plura? ego qui tibi propter
tua eximia in me beneficia omnia debeo, pollicitus sum factu
rum me, quod optabas, arduum quidē opus, ac penē temera
rium, nisi ipsum excusaret obsequium. Ecce igitur iam tibi fidē
promissam exuolo quanto tardius, quā tu forte cupiebas, tan
to maiore cum fœnore. nō solum enim eam, quæ præcipue de
fēdebatur Ferrariæ opinionē, sed quascunque alibi plurimum
uigere intellexi, conatus sum pro mei ingenii imbecillitate cō
futare, meāq; postremo loco, exemplis, rationibus, ac nobilissi
mox medicorum auctoritatibus confirmare. Multa præterea
Auicēnæ dicta, quæ ad propositam contemplationem perti
nebāt, duximus in controuersiam. Quare qui hæc lecturi sunt
quæso boni cōsulant, neque me propterea impudentem, aut

a ii

insolentem iudicent, qui ausim magni nominis auctores inces-
sere. Facimus hoc multorum ueterum, ac præcipue Aristotelis
summi philosophi exemplo, qui tanti fecit ueritatem, ut pro
ea asserenda scripserit etiam contra præceptorem. neque uero
hanc apud te præfamur ueniam, qui hoc meum circa antiquo-
rum scripta examinanda studium, adeo nõ improbas, ut in ea,
quã nuper Ferrariæ habuimus de litteris confabulatiõe, mirari
te mihi dixeris, q̃ in illo, quem superioribus annis edidi de me-
dicorum erroribus libro, Plinium tam leuiter perstrinxissem, in
cuius auctoris libris tu multo plures, quàm qui a me fuere no-
tati errores animaduertisses. Dicimus ista malignis, atque impu-
dentibus, quorum alii ea etiam, quæ tacite probant, quia tamẽ
ipsi non scripserunt, aut inuenerunt liuore ducti aperte calu-
mniatur, alii uero more pecudum alienis semper uestigiis insi-
stentium, nihil suo, omnia aliorum iudicio tribuunt. & si cui se-
semel auctori addixere, eius auctoritatem sine ratione rationẽ
esse arbitrantur. Vt cunque tamen hi de nostris scriptis iudica-
uerint, quãto minorem apud ipsos gratiam sumus habituri, tã-
to maiorem apud probos, ac doctos speramus cõsequi, apud
te præsertim, qui Ioãnis Pici patrui tui per omnium gradus uir-
tutum uestigia imitaris, quiq; eam, quæ in eius intẽpestiua mor-
te facta est litterarum, atque omnium bonarum artium iacturã,
ita refarcis, ut ad te respicientes uirgilianum illud omnes uno
ore pronuncient.

Vno auulso, non deficit alter

Aureus, & simili frondescit uirga metallo.

Tibi itaque, & paucis cecinimus, uobis placuisse contenti, resi-
quorum autem uel inuidorum, uel imperitorum iudicia con-
temnentes.

De Epidemia, quam Itali morbum gallicū, Galli uero Neapolitanum uocant, Nicolai Leonici Vincentini liber.

n O uos Italia aduenisse morbos prioribus sæculis ignoratos antiqua ætas credidit. siquidē Plinius uir eruditissimus nō modo Italia, sed uniuerſa ferē Europæ lichenas ante Claudii principatum incognitos fuisse testatur uigesimo sexto de historia naturali libro. Ego uero de aliis Europæ partibus non planē habeo statutum quid sentiam. Illud pro certo affirmare auiſim, multis ante, quā Claudius iſperaret annis lichenas fuisse græcis familiares. quando Hippocrates auctor græcus uetustissimus cum multis aliis in locis, tum præsertim in tertia particula Aphorismorū, in morborū æstiuorū mentione lichenem cōmeminit, ut mihi magis fiat uerisimile uexasse id malum etiam Italiam, quamuis forte longo temporum interuallo ante Claudium, sed nondum romano imperio ad exterarum nationes propagato, atque ideo minus a græcis medicis Roma frequentata, defuisse eidem morbo nomenclatores. idcirco donec sine nomine perſtitit, fuisse iſterim obſcuriorem, ſicuti poſtea Claudio imperante iam græcis artibus, ac præcipue medicina uigēte in ciuitate lichenas, atque mentagram uocitantes, fecere illuſtriorem. Simile quoddam nostro hoc æuo accidit, iam enim inſolitæ naturæ morbus Italiā, & multas alias regiones inuaſit. Puſtula ſunt a partibus obſcœnis incipientes, mox totum corpus, atque ipſam præcipue faciem occupantes, præter ſœditatem, magnum inſuper cruciatum plerunque afferentes. Huic tamen morbo nondum noſtri temporis medici uerum nomē impoſuere, ſed uulgate nomine malum gallicum uocant, quaſi eius cōtagio a gallis in Italiam importato, aut eodem tempore & morbo ipſo & Gallorum armis Italia inſeſtata. Nō defuerunt quidem, qui eundem cum illo putarint, quem priſci elephā

tiasin nominarunt, sicut alii morbum Gallicum esse antiquis lichenas, alii asaphati, alii prunam, siue carbonem, alii ignem persicum, siue sacrum existimarunt. Quæ quidem ambiguitas nominum, & de ipsa quoque dissensio multos suspicari fecit no- uam hanc esse leuem nūquam à ueteribus uisam, atque ideo à nullo medico uel græco, uel arabe inter alia morborum gene- ra tactam. Ego sicuti neque illis assentior, qui uarias huic morbo indidere appellationes haud quaquam eius naturæ congruen- tes, ita ubi considero eadem naturæ præditos homines, sub eo- dem cœlo natos, sub eisdem syderibus educatos, eisdem etiam semper fuisse morbis obnoxios cogor existimare, neque mihi potest in captum mentis peruenire natam hanc repentelabem nostram ita infecisse ætatem, ut nullam superiorem. Quod si quis aliter quàm ego sentiat, quid tandem hoc esse dixerit aut quam deorum uindictam etiam si causæ naturales inspiciantur, millies post mundi initia eadem extitere. Quare similem mor- bum ex causis similibus etiam superioribus ætatibus contigisse parati sumus ostendere, ubi prius illorum opiniones, qui mor- bum Gallicum fuisse à priscis elephantiasin nominatum, siue quid aliud à nostra opinione diuersum credidere, confutau- rimus. Sed ante, quam disputationem ipsam aggrediamur, il- lud in primis admonendum est aliud morbi genus significari uerbo elephantiasis in libris arabum, aliud in libris græcorum. Rasis siquidem atque Auicenna elephantiasin pro morbo ac- ciipiunt, in quo pedes, & crura supra modum intumescunt. Ga- lenus, ac Paulus, omnesque græci auctores in eodem uerbo morbum intelligunt, quem Auicenna, & medici iuniores le- pram appellant. De primo uerbi elephantiasis apud arabes si- gnificato neminem ambigere arbitror, de secundo apud græ- cos usitato longius est à nobis differendum, nam si ostensum fuerit, nihil aliud esse græcis elephantiasin, quàm morbum illum, quem uulgato nomine lepram uocamus, tunc id quoque pro- batum erit morbum Gallicum non esse elephantiasin, quan-

Elephantia-
sin aliter a-
pud græcos
aliter apud
arabes capi.

Galenus &
paulus

do & qui contrarium sentiunt, morbum Gallicum plurimum
à lepra distare concedunt, Vt igitur ad rem ipsam propius ac-
cedamus, elephantiasin apud græcos, esse apud arabes, & iunio-
res medicos lepram ita demonstratur. elephantiasis auctore
Paulo aeginita est cancer totum occupans corpus, unde idem
paulus inquit, Si cancer unum tantum membrum infestans
tamen secundum sententiam Hippocratis insanabilis est, quan-
to magis elephas, qui cancer quidam est uniuersalis omnem cu-
rationem superabit. Eandem sententiam scribit libro quarto
Auicenna his uerbis. Et cum cancer, qui est lepra membri uni-
us sit de illis, quibus nō est sanatio, quid dicemus de lepra, quæ
est cancer totius corporis, Idem dixerat Auicenna circa initia
eius capitis, in quo agit de lepra quidelicet lepra est scuti can-
cer communis toti corpori. Sed & eorūdem humorū uicio
generari elephantiasin Paulus censet, & Auicenna lepram, &
quemadmodum Paulus minus malam elephantiasis speciem
statuit, quæ ex quadam uelutifæce sanguinis supassata ortum ha-
bet, alteram, quæ à flaua bile æque retorrida fit, deteriore. sic
& de duabus lepræ speciebus, quarum altera, itidem ex fæce san-
guinis, altera ex flauabile in atram propter assationem conuersa
generatur Auicenna decernit. Neque uero aliam Paulus ele-
phantiasin aliam lepræ Auicenna adhibet curationem. Neque
etiam Galenus scribens de elephantiasin secundo libro artis cura-
tiuæ ad Glauconem minus, quam Paulus cum Auicenna scri-
bente de lepra concordat, immo uero omnia illa Auicennæ
uerba, quod lepra multiplicatur in Alexandria propter calidi-
tatem aeris, & malitiam cibi, & eius essentiam ex genere piscium
& carne salita, & carne grossa, & carnibus asinorum, & lentibus,
(liceat enim mihi ipsius Auicennæ uerba, quāuis barbare scripta,
maioris tamen fidei gratia referre) omnia inquam hæc Auicen-
næ uerba sunt ex Galeno de elephantiasin eo, quo nuper dixi-
mus libro loquente translata. Quid quod nisi Galenus per ele-
phantiasin morbum, quem diximus intellexerit, illud seque-

Auicēna

a iiii

tur absurdum Galenum medicorū facile principē, qui tot de medicina uolumina tam accurate, tam copiose conscripsit, nullā de eo morbo, qui reliquos omnes magnitudine superat, quē nos uulgo lepram appellamus in suis libris fecisse mētionem. Galeni autem libros intelligo, quos idem auctor in propria lingua scriptos reliquit, nam in his, quos uel ex grāca, uel ex arabica lingua translato habemus, plurima est in hoc uerbo lepra ambiguitas, quoniam aliquādo translator ubi elephantiasin in grāco Galeni Codice scriptū inuenit leprā ē interpretatus, ubi uero leprā, nihil immutauit, sed eodē usus est uerbo, cum tamen apud grācos auctores alius morbus sit lepra, alius elephātiāsis. Lepra enim (ut inquit Galenus in libro de tumoribus cōtra naturā) passio solius cutis est, qđ de elephantiasī dici nō pōt, cū in eo morbo, qui ἐλεφαντίασις a grācis noīatur, nō mō cutis, sed carnes etiā, atq; ossa, ut Celsus quoque testatur, plerunq; uitietur, Quod si quis pertinaciter tueri uelit eundē esse morbum quem grāci λέπραν, atque arabes itidē nominent, uideat quid ipsum concedere oporteat, hoc. s. esum uiperarum, quo nullum esse praestantius remedium aduersus lepram medici oēs uno ore consentiunt, quodque inter nobilia medicamēta contra lepram Auicenna numerat non modo non sanare id malum, sed insuper generare. Galenus enim libro undecimo de simplici medicina duorum meminit elephantiasī morbo laborātium, qui ex esu carniū uiperinarum in lepram inciderunt, quare necessarium est dicere alium esse morbum, quia Galeno, & ceteris grācis λέπρα uocetur, alium qui ab Auicenna, ac medicis iunioribus eodem nomine nuncupetur. Quid lepra nomen significet apud arabes, & medicos iuniores, qui arabum doctrinam magna ex parte sequuntur, nemo nisi hebes, atque omnino obtusus ignorat, quid uero apud grācos, siue latinos ueteres grācos imitantes multi etiam nesciunt eruditi, unde data est errori occasio, ut diuersarum linguarum significata distinguere nescientes, uel elephātiāsin nō eē leprā, de q̄ scri-

Leprā aliud
significare
apud grācos
aliud
apud medicos
iuniores

bit Auicēna, uel nō simpliciter leprā, sed quādā lepræ spēm existimauerint. Nos uero elephātiāsin idē eē, qđ lepra, de qua agit Auicēna, atq; ab altero morbo diuersā, quē Galēus *λεπρωσιν* nominat, existimamus. idq; uidemur multis rōnibus ex ipsius morbi sūptis eēntia demonstrasse. Age uero ēt ex ui nominū, quibus idē morbus nūcupatur, argumētemur, neq; n. tātū elephātiāsis, sed præterea *σατυρίασις*; apud grācos nominatur, licet uerbū satyriasis pro priapismo quandoq; apud eosdē grācos accipiat. Nomen autem elephantiasis tractum est a similitudine elephantis, quoniam (ut inquit Galenus sexto de causis accidentium) qui hoc morbo laborant, carnem habent nigram & tuberosam plenam, qualis est cutis elephantum. Nonnulli elephantiasin ob morbi magnitudinē, qui nulli ferē remedio succumbit, dictam existimant. Quidam ob id quod sicut elephas præ cæteris animalibus diutissime uiuit, ita humoribus longissimus est, quæ quidem omnes proprietates nulli alii morbo magis conueniunt, quam illi, quem nos uulgo lepram nominamus. Sed & *σατυρίασις*, idē morbus a grācis uocatur, quoniam eo affecti faciem similem satyris habent. nasum sinum. crassa labra. aures leuigatas, ut scribit Galenus libro secundo de causis morborum, ac præterea alio libro qui de tumoribus contra naturam inscribitur, quo etiam in loco aspectu horribiles, & male olentes satyriasis patientes ostendit, quæ omnes notæ morbum illum, quem lepram uulgo dicimus minimo minus ante oculos ponunt. Quanquam uero efficacibus rationibus, tum ex morbi essentia, atque appellatione, tum etiam ex sensu sumptis probauerimus, nihil aliud esse elephantiasin apud grecos, quā morbum, quem arabes nominant lepram, siue quid aliud, quod ipsis lepram significet. iidem tamen arabes, ut antea admonuimus, per elephantiasin non eundem, quem grāci morbum, sed crurum potius, ac pedum tumore immodicum intelligunt, quod facile est ipsis permittendum, quandoquidem, ut sæpe Galenus præcipit non est de nomi-

Vnde tractum sit nomen elephantiasis.

Satyriasis

Cófusio ara-
bum i mor-
bo qui ele-
phátiasis no-
minatur.

Auicēna

Cedrea.

Simonē ma-
le alchitram
picem liqui-
dam inter-
pretati.

Rasis

nibus a medicis litigandum, nisi iidem auctores non solum nomina, sed res ipsas quoque confunderent, cum uideatur Auicenna libro tertio ubi agit de elephantiasi sumpta pro tumore pedum nonnulla dicere, quæ etiam Galenus de elephantiasi in eo accepta, quo graeci capiunt significatu libro siquidem qui de nigra cholera apud latinos inscribitur Galenus inquit ex eodem fieri humore elephantiasin, atque uarices, qui quidem humor primum rubidus apparet, deinde nigrescit. Idem de sua elephantiasi refert Auicēna, & sicuti Galenus, ac Paulus elephantiasin ad rubidum colorem declinare minus malam arbitrantur, ita Auicenna subrubram elephantiasin nigra censet esse incolumiorem, & quia Dioscorides scribit cedream, hoc est gumi illud ex cedro arbore fluens, quod arabes uocant alchitram, licet Simon Genuēsis id uerbum arabicum picem liquidam latine interpretetur, quia inquam Dioscorides auctor est cedream iuuare elephantiacos, si lingatur, aut inungatur, postmodum Auicenna de eodem remedio contra elephantiasin, hoc est tumorem (sic enim ipse id uerbum accipit) crurum, uel pedum, ita scribit, dicitur quod alchitran confert in uiscatum, & linitum. Rasis quoque, qui elephantiasin in eodem, quo Auicenna accipit significatu, nam & in Almanfore, & in diuisionibus, seorsum de lepra, & seperatim de elephantia si tanquam de morbis differentibus tractat, idem tamen auctor libro duodecimo Continentis, in quo agit de crurum uitiiis, quibus annumerat elephantem de uitio elephantis plurima scribit, quæ etiam Galenus uariis in locis de elephantiasi, immo uero Rasis ipse Galenum allegat in libro de cholera nigra ita scribentem. Vitium elephantis & uarices fiunt ex humore nigro, quod nisi fuerit cum eis caliditas, non erunt intensæ maliciæ, ex uehementi quoque declinatione ad choleram nigram puram fit uitium elephantis. Similem ferè sententiam, ut antea ex parte notauimus, scripsit Auicenna libro tertio capite illo, quo una de elephantiasi, ac de uaricibus agit, qui quidem Aui-

Er

cenna partim Galenum, partim Rasim in eodem capite uide-
tur imitatus. Multa autem remedia, quæ græci tradunt contra
elephantiasin pro lepra sumptam scribit Rasis libro, quem di-
ximus contra uitium elephantis, ubi de pedum, aut crurum ui-
tiis tantum differit, ueluti ex Galeni auctoritate plantaginem,
quam etiam Celsus ad elephantiasin præcipue commendat. Ex
Dioscoridis itidem auctoritate ad uitium elephantis laudat
Rasis fel hircinum, atque mentastrum. Longum esset, si multa
alia uellem enarrare, quæ græci, atque arabes, quamuis de mor-
bi essentia differentes, de elephantiasin tamen similiter tradide-
runt. Quod si quis forte tam Auicennam, quam etiam Rasim
ea ratione tueatur, quod crurum pedum uel tumorem, quem
elephantiasin nominarunt, non lepram, sed tantum lepræ prin-
cipium iudicauerint, atque ideo diuersis nominibus, alio scili-
cet lepram, alio lepræ principium nūcupare uoluerint, ut mor-
bi in sua tempora diuisionem non improbamus, ita illos duas
eiusdem morbi partes non debuisse diuersas facere species,
uel etiam genera omnino contendimus, quod maxime fecisse
uidetur Auicenna, qui de elephantiasin libro tertio, de lepra ue-
ro agit in quarto, tanto scilicet interuallo, ut uideatur elephan-
tiasin distinctum omnino genus a lepra putauisse, cum præfer-
tim idem Auicenna elephantiasin non uti Galenus inter figu-
ræ morbos, sed quantitatis potius libro primo collocarunt. Et
hæc quidem de prima opinione longius forte, quam decuit,
quia tamen est in ipsa præcipue Ferrariæ disputatum nos hoc
in loco abundantius differuimus.

Celsus

Auicennā
ponere ele-
phantiasin
inter mor-
bos quanti-
tatis, Gale-
nū, uero, Fi-
guræ.

Am ad alteram opinionem, quæ morbum Gallicum
esse lichenas asserit cōfutandam ueniamus. Hanc opi-
nionem esse falsam ita colligitur. Lichen est morbus il-
le, qui latine dicitur impetigo, uulgo autem uolatica.
Morbus Gallicus nō ē impetigo siue uolatica. igitur morbo galli-
cus nō ē liché. Quod morbus gallicus nō sit impetigo, siue uola-
tica, q̄ fuit nostri syllogismi minor propositio, tam imperiti, q̄

λεχῖνα a/
pud grācos
esse mor-
bū, qui à lati-
nis ipetigo
nominatur.
uulgo autē
uolatica di-
citur.

Cassius cœlix

etiam periti ipso sensu monstrante nouerūt. Quare id solū ostē-
dere oportet, qđ malū grāci λεχῖνας uocāt, nos latīo uocabu-
lo ipetiginē nōiāre, & qđ docti ipetiginē, uulgus uolaticā nūcu-
pare. Qui uero possumus melius ista probare, q̃ Cassii cœlicis
auctoritate? cuius auctoris hęc sunt, q̃ a Simone Genuēsī allegā-
tur, uerba. Impetigo grāci λεχῖνας dicūt, latini zernas, nascūtur
ex melācholico humore, rotūdo schemate, ī superficie cutis, cū ī-
genti pruritu? quis non uideat his uerbis morbū, quē uulgato
nōie uolaticam uocitamus designari? Plures quoq; medici iu-
niores, in quorum numero Nicolus est, atque etiam Gentilis,
siue quicumque is est, cuius expositiones in Fen septimam li-
bri quarti Auicennæ habentur impressæ, sentire uidentur im-
petiginē esse uolaticam, & allegant alios idem sentientes, quā-
uis uideatur Rasis uigesimo quinto Continentis putauisse im-
petiginem esse tineam siccam, de qua opinione postea dice-
tur. Eundem uero morbum esse apud latinos impetiginem
qui sit λεχῖν apud grācos prāter Cassii cœlicis auctoritatē, etiā
ratōe probatur. Quæ. n. remedia Galenus, & Paulus, omnesq;
grāci auctores contra lichenas notauere, eadem ferē contra im-
petiginem a Quinto Serenio. Rasi. atq; Auicēna scribūtur, ne-
que hi arabes auctores aliter generari impetiginem, quam grā-
ci lichenas docuerunt. Sunt autem lichenes, & lepra (si lepram
eo modo, quo ante a grācis capi docuimus, intelligamus) soli-
us cutis passiones. P̃eior tamen est lepra, quam lichenes. nā (ut
Paulus, & Galenus) testantur) lichenes si diu perseuerauerint, tā-
dem in lepram conuertuntur. maior enim est cutis sceditas, &
desquamatio in lepra, q̃ in lichenibus. Tanta tamen habent li-
chenes, & lepra naturæ cognitionem, ut credere possim hos
duos morbos apud diuersos auctores inuicem nomina mu-
tuari. nam quæ de impetigie scribit Celsus, ea potius lepræ cō-
ueniunt. Videtur. n. idem Celsus sicuti lepram, impetiginē, ita
lichenas, papulas latine nominasse. quod ex quā plurimis, quæ
alii de lichenibus, ipse de papulis rettulit, colligere possumus.

Quemadmodum. n. a Cassio foelice scribitur, lichenas nasci ro-
 tundo schemate. i. figura in superficie cutis cum ingenti pruritu.
 & asperitate, atque ubi id malum serpere coeperit, *serpiginem*
 dici, ita & Celsus ait alterum papularum genus p minimas pu-
 stulas cutim exasperare. rodere. & eandem serpere, atque ut id
 uitium rotundum incipit, ita in orbē procedere, & quod græ-
 ci dicunt ex lichenibus diuturnis fieri leprā, Celsus de quadā
 specie papularum idem pronunciat, q̄ nisi cito auferatur ī im-
 petiginem uertitur, & sicuti græci quosdam lichenas *ἀγρίους*
 idest feros nomināt: eodē modo Celsus alteram papulæ spe-
 ciem *ἀγρίαν* idest feram ab eisdem græcis appellari testatur.
 Deniq; quod leui papulæ Celsus remedium præcipit, ut scili-
 cet ieiuna salua quotidie defricetur, idem græci adhibent li-
 chenibus puerorum, qui quidem curationis modus argumē-
 to esse potest lichenas esse morbum, quem uulgo uolaticam
 nominamus, aduersus quam nostro quoque tempore mulier-
 culæ circa puerorum mala sananda præcipue sollicitæ nullam
 magis præsentaneam nouere medicinam, quā ieiunam sali-
 uam. Sed & eodem Celso auctore maior papula murali herba
 commodissime tollitur, quam quidem herbam græci, ut Cel-
 sus quoq; libro. iiii. testatur *παρθέριον*, & *περδύκτιον* nomināt,
 latini uero, quia in parietinis nascitur alio nomine parietariam
 appellant, uulgus ob eum, quem in uasis uitreis abstergēdis ex-
 hibet usum, uitriolum. ut minus mirandum sit hanc ipsam her-
 bam lichenas sua ui absterforia sanare. Est tamen & altera herba
 ipsa quoq; in muris, sed maxime saxi humectis proueniens a si-
 mili ui, effectuiq; *λεχιν* a græcis nominata quam nostri tempo-
 ris medici nescio qua ducti ratione, uel usu hepaticam uocita-
 runt, neque enim usquam apud celebrem auctorem, uel græ-
 cum, uel arabem legitur lichenem herbam hepati utilem esse,
 unde præ cæteris hepatica dici meruerit. Quod uero Pádecta-
 rius scripsit ex Serapionis, atq; Galeni (ut uidetur) auctoritate,
 ualere hanc herbam contra splenis, atque hepatis obstructio-

serpigo

Herba mura-
 lis, & altera
 eiusdem ef-
 fectus quæ
 a græcis *λε-
 χιν* appel-
 latur

Pádectarius
 hoc loco ī-
 probatur.

Errare Pan-
dectarium

dioscorides

Mala trās-
latio Serapio-
nis,

nes, & contra omnem hepatis ægritudinem, hi quidem lichē-
nis effectus neque a Galeno, neq; a Serapione usquā scripti le-
guntur. si uero Pandectarius illos ex sua protulit opinione, mi-
nus illi hac in parte credendum, quoniam hanc ipsam herbam,
quam græci λεχῆνα uocant tanta nominum confusione ob-
scurabit, ut quæ tandem herba sit, neq; alii ex uerbis eius scire li-
quido possint, neq; ipse sciuisse uideatur, cum enim de licena,
siue lichene egisset i littera. a. ubi eam arabice aīnec, latine mus-
cum, uel usne uocari docet, postmodum in sequenti fere ca-
pite agēs de eadē herba lichene, licet uideatur non animaduer-
tere, eam arabice azemalsaret inquit appellari, latine uero hepa-
ticam. Eādem uero esse hanc ipsam hepaticam cum ea, quam
græci λεχῆνα nominant, indicant illæ, quæ Azemalsaret, siue
(ut Pandectarius interpretatur) hepaticæ a Serapione ex Gale-
ni, ac Dioscoridis auctoritate tribuuntur, sunt enim quas iidē
auctores in suis de simplici medicina libris licheni herbæ sub-
scripsere, Neque uero contentus Pandectarius ex una herba
fecisse duas, postmodum in littera. l. eandem herbam tergemi-
nauit, De lichene siquidem sub proprio uocabulo egit, & li-
mum terræ latine uocauit. ludicent ergo legentes quanta sit
homini fides habenda, qui herbam eandem, modo mus-
cum, modo hepaticam, modo limum terræ latine nomi-
nat, non solum uaria nomina, sed rem quoque, quæ tamen
una erat, diuersas opinatus. Quod si quis lichēnem herbam
prodesse hepati ea ratione contendat, quoniam de ipsa scribit
Serapio ex Dioscoridis auctoritate q̄ icteris confert, morbus
autem, qui icterus nominatur plurimum hepatis uitio oritur,
is etiā Dioscoride docente discat non intra sumptam ad ui-
tium ipsum tollendum, sed extra adhibitam potius ad colo-
rem scilicet naturalem icteris restituendum herbam lichē-
nem a medicis peritioribus cōmendari, quod uerba ipsa Dio-
scoridis aperte demonstrant, neque enim cum melle confe-
ctam, atque comestam, ut uerba Serapionis male dioscoridem

interpretatis uidetur innuere, sed cum melle illita potius lichenem iuuare ictericos idem Dioscorides scribit. Non est autem a ratione alienum hanc ipsam herbam, quæ (ut inquit Galenus) plurimum ualet abstergendo, sicuti lichenas ita alteram cutis in ictericis foeditatem delere: Sed postquam de uera hepatica hoc loco disputatur, similis error Gentilis medici nostra quoque ætate celeberrimi haud quaquam est dissimulandus, qui hanc iuuant Hepar prerogatiuam cuidam Herbae in lictoribus maris nascentis, quam alii soldanam, alii per diminutionem soldanellam nominant in quodam consilio tribuit, in quo etiam herbam a pluribus soldanam uocatam scribit cachilem ab arabibus nominari, de qua itidem cachile refert Serapio ex Isaac Ebenaram auctoritate, quod debilitati hepatis confert. Sed quod tanti uiri pace dicere liceat, fallitur sua opinione Gentilis. neque enim herba uulgo soldana, seu soldanella uocata est apud arabes cachile: siquidem herba cachile folio nasturtii, uel usne describitur a Serapione. Neutra autem similitudo soldanae conuenit, quam scimus habere folia hederæ foliis ferè similia, quæ quantum a nasturtio, atque usne discrepent, iudicet illi, qui habet herbas aliquando oculis sunt contemplati. Nasturtium quidem cum sit herba hortensis uulgo agriti nominata puto omnibus notam. Usne autem (ut inquit Serapio) est herba cali. Simo uero de cali ita scribit. Cali est planta in littoribus maris nascentes similis uermiculari pinguis, & salsa. Ego hanc puto a graecis *θηλεσιον* nominari, licet Auctor Padectarum antiphyllon pro telephio corrupte scripserit, quo etiam ductus errore usne facit anthyllidis speciem, cum tamè athyllis alia herba sit a telephio, uel usne. Si qua uero herba sit, ut ad propositum nostrum reuertamur, quæ ob excellentem iuuant hepatis proprietatem nomine hepatica debeat insigniri, illa profecto est eupatorium, quæ etiam inde apud graecos uidetur nominata, quod bona sit hepatis, quam Plinius ab Eupatore potius inuentore dictam existimat, de hac enim scribit Galenus libro sexto de simplicibus

Error Gentilis q. herbâ uulgo soldanam uocatâ putauit esse cachile apud Serapionem.

Nasturtium uulgo agriti
Vsnem esse herbâ Cali. græce *θηλεσιον* dictâ.
Error padectarii Quænam sit uera hepatica.
Galenus. libro. vi. de simplicibus medicinis. & libro de antidotis.

Argemoni-
um corrup-
to uocabu-
lo agrimnia

Descriptio
eupatorii a-
pud dioSCO-
ridē, & quo

dicina, q̄ hepatis obstructions expurgat, atque insuper hepar
ipsum corroborat. In libro uero, qui de antidotis iscribitur idē
Galenus ita de eadem herba ait. Affectum hepar sapius herba
eupatorium efficaciter iuuat, sicuti mirabolanus lienem. Saxi-
fraga autem, atque Betonica, renes. Non tamen quod & ali-
bi monuimus ad hunc effectum sumenda est herba illa uulga-
ris passim in fossatis nascens, quæ magno nostræ ætatis errore
pro uera eupatorio recipitur. neque enim illi hæ notæ conue-
niunt, quibus nobis ueram eupatorium Dioscorides designa-
uit. Quod si quis forte a me exigat, ut quæ nam sit uera eupato-
rium aperiā, quod in priore libello de Plinii, ac medicorum
erroribus inscripto distuli manifestare, dicā tandem quid sen-
tiam. si prius illud, quod in eodem libello etiam antea ostēdi,
declarauero, semper fuisse aliquos in ueris medicinarum no-
minibus etiam prioris sæculi errores, qui usque ad nostra tem-
pora sunt propagati, nam quia plures superiore quoque ætate
imperiti, colore decepti, metallum id, quod peritiores Cinaba-
rim nominarunt, esse draconis sanguinem crediderunt, atque
ideo non cinabarim, sed potius draconis sanguinem idem me-
tallum nuncuparunt, nos quoque priscam seruantes consuetu-
dinem ita uocamus. idem in herba eupatorio contigit. hanc
enim multi ueteres, quos Dioscorides notat, putarunt esse ue-
ram argemonium, cum tamē hæc sit ab eupatorio diuersa, qui
error ad nos etiam permanuit. herba enim, quæ est uera eupa-
torium a pluribus creditur esse Argemonium, atque ideo cor-
rupto uocabulo passim Agrimonia nominatur. Quam quidē
rem miror a multis non fuisse animaduersam, cum (ut alio scri-
psimus loco) herba eupatorium passim nascatur, sic uero a dio-
scoride, & Plinio dioscoridem imitante describitur, ut penē
sub aspectum poni uideatur. Hæc est Dioscoridis in eadē her-
ba Descriptio. Eupatorium herba est fruticosa uirgam unam at-
tollens rectam, lignosam, tenuem, nigram, hirsutam, cubitalem,
uel etiam maiorem, folia per interualla diuisa in quinque, maxi-

me partes, uel plures similia foliis pentaphylli, uel canabis po-
 tius, & ipsa quoque subnigra ferratim incisa per ambitū. Semen
 uero medio cauli ad nascitur sub hirsutum uergens ad inferiora
 ita ut exiccatum uestibus adhærescat, in qua quidem descriptio
 ne ea herba pingitur, quam aliqui, ab illa adhærescendi natura,
 quam fructui tribuit Dioscorides lappulam nominarunt, nos
 uulgo agrimoniam uocitamus. Sed & alia quæ in eupatorio de-
 scribuntur caulis, s. lignosus, nigricans, hirsutus, cubitalis aliquan-
 do altitudinis, folia similia canabi, uel pentaphyllo ita herba uul-
 go uocata agrimoniam quadrant, ut hanc esse ueram eupatoriū
 nemo nisi ab ortu naturæ excus non agnoscat. unde etiam du-
 plex seculi nostri error depræditur alter, q̄ herbam a ueteribus
 eupatorium nominatam pro uera argemonio recipimus. Alter
 q̄ pro eupatorio herbam uulgarem, de qua nulla fita priscis au-
 ctoribus mentio nulla nixi uel ratione uel auctoritate ad usum
 medicinæ frequenter adhibemus. Sed hæc quidem quauis for-
 te à nostro proposito, qui morbum Gallicum potius, quā her-
 bas intendimus explanare longe aliena, iuuandæ tamen morta-
 litatis gratia, quæ hæctenus in ueris remediis dignoscendis hallu-
 cinatur obiter sint exarata. Iam ad propositum reuertamur, quo
 probare intendebamus, quod malum græci λεῖχῆνας dicunt à
 Celso papulas nominari, sicuti quod iidem græci λέπραν dicunt
 à Celso etiam impetiginem nuncupari, hoc enim possit uel ex
 ipsorum morborum definitionibus demonstrari, nam lichen
 in libro, qui ὀροῖατρικαί, i. definitiones medicinales in-
 scribitur ita definitur, siue liber ille Galeni fuerit ut titulus præse-
 fert, siue alterius, non multum a Galeni placitis dissentientis. Li-
 chen est asperitas cutis cum magno pruritu. Lepra uero hoc pa-
 tto. Lepra est transmutatio cutis ad contrarium naturæ habitū
 cum asperitate, dolore, atq; pruritu & squamarum resolutione,
 & quandoque unam quandoque plures corporis, partes depa-
 scitur. Celsus quoque tam in papulis, q̄ etiam in impetigine cu-
 tim exasperari innuit. Impetigini uero hoc proprium tribuit,

nomine. ea-
 dem herba
 a nostris uo-
 cetur mani-
 festatio.

Morbum a
 græcis λεῖχῆ-
 νας dictū, a
 Celso papu-
 las nominari.

Quid lichē
 & lepra.

b

Quid auicē
na intelligat
per impeti-
ginē excorti-
catā, & non
excorticatā.

Albaras ni-
gra.

Impetigo
excorticati-
ua.

Lepra &
psora.

q̄ in ea squamulae resoluuntur, & hoc quidem fieri in qualibet
impetigine, sicuti etiam omnem eius speciem oriri in pedibus,
& manibus, atq; ungues quoque infestare idem Celsus testifica-
tur, quod postremum dictum uel ipsum probare queat nihil
aliud significare impetiginem apud Celsum quā lepram, cū nō
solum grācia auctores, sed Plinius quoq; auctor Romanus un-
gues leproso sapissime nominat. Auicenna & ipse impetiginē
ita diuidens, quod alia sit non excorticata, alia excorticata per
impetiginem non excorticatam papulas apud Celsum, λεχῆ-
vas uero apud grācos uidetur significare sicuti per impetiginē
excorticatam id, quod Celsus uocat simpliciter impetiginem,
grāci uero λέπραν. Sunt autem hāc Auicennae de impetigine
excorticata uerba. Et de impetigine est excorticata propter ue-
hementiam siccitatis, & multitudinem profunditatis, & est sicuti
albaras nigra, & sicuti cortices. Est autem hic dubitatione di-
gnum, cur Auicenna hoc in loco impetiginem excorticatam
dixerit esse, sicuti albaras nigram, qui tamen in alio capite su-
periore albaras nigram ita definierat. Albaras nigra ē impetigo
excorticatiua, & est scabiositas accidens, aspera, uehemens, & fa-
cit squamas sicuti piscium cum pruritu, & ē propter humorem
melancholicum imbibentem de eo, quod est iuxta ea inhibito
ne fortiore, q̄ in colore imprimat tantum. hāc quidem Auicen-
na, est autem (ut dixi) dubitandum, si albaras nigra est impetigo
excorticatiua, ut hoc in loco inquit Auicenna, quo pacto erit si-
cuti albaras nigra, quemadmodum scribit inferius, quod. n. est
sicuti alterum, non idem uidetur esse. Nos uero hanc dubitatio-
nem ita soluimus. Grācos à quibus arabes omnia ista accepe-
runt duo habere uocabula germanos morbos significantia, le-
pram scilicet, & psoram, atq; ideo hae duae passionēs propter na-
turae proximitatē a Paulo agnita simul describuntur in hac sniam
Lepra, & psora sunt in superficie cutis asperitates cum pruri-
tu, & resolutione ex melancholico humore ortum habentes, sed
lepra quidem cutem profundius depascitur in orbem proce-

dens, atq; in ea quædam ueluti squamulæ resoluuntur. Pso-
 ro magis in summo consistit, uariisq; modis figuratur, & furfura-
 cea corpora abiicit. Lepra igitur apud Paulū est ipetigo excor-
 ticatiua apud Auicēnā, sicuti ipetigo nō excorticata apud eū-
 dē auicēnā ē λεῖψα apud græcos, ut ēt supra mōstrauimus. Al-
 baras autē nīgrā ē Paulo aginitæ pso-
 ra, quā qdē albaras nigram
 Auicēna ab ipetigine excorticatiua sepe-
 rauit, cum loco quasi
 differētiæ adiūxit, & est scabiositas acci-
 dens, & reliqua, qd uer-
 bū adiunctū idicio est tātū ipor-
 tare Auicēnā albaras nīgrā, quā
 tū græcis auctoribus λεῖψα, hoc, n. uer-
 bū arabes in sua lingua
 baras interpretatur, quod patet ex uer-
 bis Rasis, quæ libro. xxv. continentis
 capite illo, quo agit de passionibus un-
 guium, in hūc modū scripta leguntur.
 Dixit Galenus exptus sum cāthari-
 des, & inueni, q sanāt unguīū baras
 si de eis fiat illinitio cū ce-
 roto. Huius uero remedii sufficiētē se
 habuisse experiētiā ad ungues pso-
 rā patiētes scribit Galenus libro un-
 decimo de simplici medicina. Ut uero
 primū nostri instituti propositū tādē
 absoluamus. Cum lepra, ac pso-
 ra solius sint cutis affectus, ut ex
 earū definitionibus cōstat, ac ferē sine
 dolore, in qbus squamulæ tātū, &
 cortices furfuri similes emittuntur,
 nō aut pustulæ emittuntur, quod dā
 ueluti uirus stillantes quātæ, ac qua-
 les in morbo Gallico apparēt excitentur
 morbum gallicum non esse lichenas,
 si etiam lichenas cum lepra, ut apud
 Auicennam, atq; ipsum forte Plinium
 confundantur tā ratione, quā sensu
 ipso ad stipulāte demonstratur.

Ostquam satis (ut apparet) probauimus morbū Gal-
 licum non esse lichenas, siue impetiginem, magnam
 etiam eius opinionis partem, quæ eūdem morbum
 esse asafati asserit unā uidemur destruxisse, quando
 arabes asafati atque lichenas pro eodem morbo non nunquam
 accipiunt, est enim (ut inquit Auicenna) impetigo non
 longinqua à asafati nisi cum re occulta, & pertransit ut sit asafati
 sicca impetigo malignior. Rasis quoque, quod & antea no-

Rasis

lepra & pso-
 ra solius cu-
 tis passiōes.

Rasis

b ii

Error arabū
ac precipue
Auicennæ
ponentium
turdos pro
sturnis.

Mesue

tauimus scribit in uigesimo quinto continentis putare se im-
petiginem esse tineam siccam, quasi diceret safati siccam uide-
tur enim hoc uerbū safati apud arabes duo tineæ genera signi-
ficare, alteram siccam, alteram humidam. Non distinguunt au-
tem iidem arabes tineam siccam ab impetigine ea ratione for-
tassis, q̃d similes impetigini dispositiones sicuti faciē, ac collū,
ita summam capitis partem frequenter infestant. Idcirco Aui-
cenna iisdem remediis utitur etiam ad safati, quibus paulus ad
lichenas, siue impetiginē, stercore scilicet lacerti, & stercore tur-
dorum proprie comedentium oryzam, quibus paulus aues illas
uescentes oryza, non turdos, sed sturnos potius nominet, de
quo arabum, ac præcipue Auicennæ errore turdos pro sturnis
sæpe ponentium alibi diximus. Quod uero Auicēna etiam sa-
fati pro tineam non modo siccam ueluti aliquādo rasis, sed etiam
humida accipiat, illa ostēdūt medicinæ, quibus utitur Aui-
cēna ad safati humidam tucia, s. climia, et chimolea; et charta cō-
busta cū aceto, & gūmī pini cum balanstiis, & aceto, & oleo ro-
faceo, hæc. n. omnia ferē Paulus ægineta ad faui. i. cuiusdam
speciei tineæ humidæ ita notatæ adhibet curationem. Mesue
quoque Galenum allegat scribentem multos se sanasse, qui sa-
fati patiebantur linimēto chartarum combustarum tritarum, &
cum aceto temperatarum. Hoc autem medicamento Gale-
nus libro primo decē tractatū qui memiri inscribitur apud ara-
bes ad achoras, i. alterā humidæ tineæ speciem usum se fuisse te-
statur, quam etiam tineæ speciem rasis in libro diuisionum sa-
fati nominat, scribens enim de altera specie quā græci κηρίον
nos fauū appellamus, ait q̃d eius foramen est latius, & maius fo-
ramine safati, quæ sunt Galeni, ac Pauli uerba achoras, & fau-
um ex oraminum magnitudine distinguentiū. Idem Rasis in li-
bro de ægritudinibus puerorum alteram tineæ speciem, quæ
faus, siue (ut ipse inquit) fauositas mellis uocatur etiam safati
nomine arabico nuncupauit. hæc enim sunt eius uerba. Passio
quæ dicitur fauositas est species safati. In almansore etiam ha-

betur capitulum de safai, uel safati, quæ sunt ut ibi exponitur uel
 cera capitis habentia crustas. Vsq; adeo autem rasis safati capi-
 tis morbis addixit, ut uigesimo quinto continentis, quod etiam
 testatur Nicolus safati capitis impetiginē nominauerit, qui ite-
 dem nicolus de safati, & tinea unā agit, & safati. i. tineæ ut ipse
 etiam exponit plures modos enumerat ex galeni in primo me-
 miri, & libro d'apostematibus auctoritate. Apud Auicēnam et
 omnes safati species sunt cutis capitis passionēs. nam safati in ci-
 piēs, quæ est (ut Auicenna inquit) botor parua, fixa. leues. diui-
 sa in numeratione locorum, deinde exulcerātes nihil aliud sūt
 nisi exanthemata idest pustulæ, quas scribit Paulus rubidi esse
 coloris, & asperas summam capitis partem exulcerantes. Siren-
 gi uero, quæ est species safati humidæ apud Auicēnā est *κνριον*
 idest fauus apud græcos, ad quā (ut diximus antea) Auicēna scri-
 bit eadē remedia, quæ Paulus (ut uideatur uerbū græcū *κνριον*
 in sirengi apud Auicennam esse deprauatum, sicuti forte *ψω-
 δανια* in balciati, siue ut alii scribunt raciati alteram safati spe-
 ciem. Sunt autem *ψωδανια*: ut Paulus, atque Alexander ex-
 ponunt, pustulæ super cutem capitis eminentes. Verbum au-
 tem balciati pustulas tales apud Auicennam significare indicāt
 ipsius Auicēnæ uerba sequētia, quæ ita se habēt. Et balciati qdē
 ē de genere safati malæ, & quādoq; est cā eius morsus sicuti scini-
 fes maligni. ē aut uerbū scinifes æque hoc i loco a uerbo græco
 conopes deformatū, cuius quidē uerbi q̄tumlibet uitiati signi-
 ficatū pandectarius intellexit, nō tamen scripturā emendauit,
 sed corruptū uocabulū ita ut iuenit, exposuit hoc mō. Scinifes
 .i. quædā musca parua q̄si effugiēs uisionē habēs aculeū acutū, &
 alio noīe uocatur culex culicis, & i diomate nostro uocatur sen-
 zala, unde declinatur hoc scinifes grō huius scinifes i declinabi-
 le. Hæc pādectarius nō magna cū elegātia, sed fide tamen, nā q̄
 nomē scinifes sit i declinabile ostēdit modus ipse loquēdi Auicē-
 næ cū iquit morsus sicuti scinifes maligni, est. n. scinifes casus
 genitiui. Quod uero conopis, seu culicis morsus in cute uerti-

Apud Aui-
 cēnam oēs
 saphati spe-
 cies esse cu-
 tis capitis
 passionēs.

Paulus &
 Alexander

symphit

Multa no-
mina herba-
rum depra-
uata apud
auicennam.

Errores Aui-
cennae i tha-
psia & sym-
phyto her-
ba.

Laus Aldi
Romani.

Alluatim.

cis uel faciei tales pustulas exciter, quales dixiſus a Paulo, atq;
Alexandro medicis psydracia nominari loca habitantes, in q-
bus plurimus est eius infecti prouetus magno sui tadio plerūq;
experiuntur. Tāta aut fieri græcorū nominū, uel morbos, uel
aialia significatiū in libris Auicēnæ trāſformatōem, quātā hoc in
loco inſinuauimus unusqſque mihi facile credet, q̄ ſecūdo ei-
dē auctoris uolumine æqualē, uel ēt aliquādo maiore in nomi-
bus medicinæ factā aia duerterit. Cū ibidē chochiū pro pho-
cha, i. uitulo marino Cheichen pro cancamo, i. gūmi quodam
odorato, aſtratifus pro aſteratticus, i. herba iguiaria. baeche pro
becio, i. tuſſilagiē. biloniū, pro pelio. beblifi pro peplo herbis
earūdem uiriū. altera tamē portulacæ hortēſi, altera ruta ſimili-
bus. gueguers pro cenchro, i. milio. ſucutū pro ſymphito, i. cō-
ſolida herba. teſiſie pro thapſia, & mille aliæ græcorū uerborum
cōrruptōes inueniātur, quas uix puto poſſe intelligi ſine aucto-
rū græcorū, q̄ medicinā poſteris tradidere cognitōe. quando &
Auicēna tantus alioqui medicinæ magiſter in eis caligat ali quā-
do, ut cū teſiſie, i. gūmi ruta agreſtis, qd̄ nuſquā inuenitur expo-
nit, ſcutū uero ſempuiuā, uel ſpeciē ſeminis mādragoræ ſecūdū
duas opiniones, utrāq; tamē falſam iſterpretatur. Qua quidē no-
minū obſcuritate neſcio quid poſſit eē i medicinæ ope piculo-
ſius, quando ex ea nō modo alter pro altero morbum curari.
ſed alia etiam pro aliis remedia exhiberi contingat. Quo circa.
nunquā ſatis laudari poſſet Aldus Manutius Romanus Vir
nō minore ingenio, q̄ doctrina, qui ſua induſtria, atq; labore oēm
græcorū ſapiētiā, grāmaticā, poeticā, oratoriā, philoſophiā, & me-
dicinā ēt in ueroſis uoluminibus curat iſprimēda q̄ tot doctiſſi-
mox hoīum lucubratiōes, q̄ nō multis poſt annis erāt iſteriturae.
ita reficit, atq; reſtaurat, ut nulla unq̄ poſſint tēporis uetuſtate ab-
oleri, dignus proſecto iſmortalitate, q̄ tā multis uiris praſtātibus
data eternitatē. Alluatim uero de quo poſt ſaſati ſpēs Auicēna
facit mētionē, quoniā crurū nō capitis ulcera eē dicūtur, ideo
neq; ſaſati ab eodē Auicēna cognomiāntur, quare neq; ad præ

lentē disputationē uidentur pertinere, qua tantū probare itendi-
 mus morbū gallicū nō esse safati. Illud tamē a nobis obiter di-
 ceretur alluatim uerbū esse arabicū corrupte hoc loco pro albo-
 tim scriptū, sic. n. legitur, & nō alluatim in codice arabico Auicennae. Significata autē albotim in arabū lingua arborem terebin-
 thū, ex qua nascitur resina terebenthina, unde & gluten albo-
 tim noieptim latino, ptim arabico à medicis iunioribus eadē
 resina noīatur. Sed & iidem arabes albotim uocant quādam
 genera pustularū similiū fructui arboris terebīthi a qua pariter
 similitudinē, græci quoq; anteq; arabes easdem pustulas *τερυμ-
 ιους* uocauere. Sūt autē ueluti ulcera pua lentis magnitudine,
 uel nō grandiora faba, colore iter nigrū ac uiridē quātus & qua-
 lis est etiā fructus, a quo nomē tā apud græcos, q̄ ēt apud ara-
 bes hūerūt. De his autē ut arbriror unā cū speciebus safati egit
 Auicenna, quoniam hæ quoq; sicuti safati in summa corporis
 cure nascuntur, ut paulus æginita, qui de terminthis scripsit ex
 Dioscoridis alexādrīensis auctoritate, testatum reliquit. Sed de
 eisdem etiā libro tertio capite de bothor noīatis bothim ipse
 Auicenna plenius erat executus his uerbis. Hæc bothor appa-
 rent in crure nigræ quasi ipse sint fructus tamaricis, aut grana ui-
 ridia magna, & materia earū est materia naricum, & cura earū ex
 pte mūdificatōis ē cura uaricū ulceꝝ melācholicorū, q̄ qdē uer-
 ba Auicennæ nihil aliud ostēdēt q̄ qd libro. iiii. capite de safati
 circa finē de alluatim idē Auicenna spāliter scribit q̄ uidelicet
 alluatī sūt ulcera melācholica, q̄ appēt i crure ex eadē materia,
 ex q̄ fiūt uarices, & appropīquat cura eius curatōi, earū illd ēt lu-
 ce clarius māifestare uerbū alluatī libro. iiii. male pro alboti po-
 sitū, & has pustulas boti noīatas easdē eē cū illis q̄s græci *τερυμ-
 ιους* appellant, a similitudine, ut diximus fructus arboris terebin-
 thi q̄ fructus apd arabes granū uiridē noīatur, hoc. n. ē, qd dicit
 Auicēna capite libri tertii nup allegato eē eas q̄s fructus tamani-
 cis, aut grana uiridia magna. ideo at Auicēna addidit magna, q̄a
 sicuti duplex est arbor terebinthus fructifera ex minia utraque.

b iiii

Duo signifi-
 cata uerbial
 botim apd
 arabes.

Terminthus

Hic nota-
tur Bartho-
lomæus co-
gnomento
Montagna-
na.

Achores Fa-
ui psydracia
exanthema-
ta.

nam mascula est sine fructu, ita fructus diuersificatur, alter. n. est
magnitudine lētis, alter nō grādiōr faba (ut diximus) hic at ē quē
Auicēna magnū uocat ad alteꝝ æqualē lēti cōparatū. Hæc igitur
si uera sunt (ut certe uera eē existimamus) nō paꝝ illi decipi-
untur, q̄ alluati q̄rtā faciūt safati spēm, quīq; safati nō tā cutis ca-
put itegētis, quātū faciei morbū eē arbitrātur, quo ēt errore du-
cti uidētur q̄ morbū gallicū safati eē opinātur, quoniā hic mor-
bus ceteris ptibus sub ueste latētibus uultus hoīum euidentius
offēdit. Eiusdē uero erroris auctores aiūt ex. i. libro Galeni de
decē tractatibus suos se sermōes sūp sisse neq; aīaduertūt, q̄ idē
auctor de morbis faciei nō priō libro, sed q̄nto tātū illoꝝ tracta-
tuū edisserit, sic. n. rectus ordo exigebat, ut primum a caluariæ
morbis ichoaret, de q̄bus solis i. i. libro ptractat, deīde ad ea, q̄ i
aurib; i oculis, atq; i tota facie oriūtur mala descēdēs singula in
propriis tractatibus declararet, ut uel ex iis q̄ ipsi cōcedūt illd
probari possit safati eē solius uerticis passionē. q̄do ā Galēo i. i.
lib. decē tractatuū de safati agitur. Sed & achores, & faui, & psy-
dracia, & exanthemata, & q̄cūq; i eodē libro capitis morbi a ga-
leno cōnumerātur, uel tineæ sūt, uel tineæ similes fœditates, sū-
pto tamē tineæ uocabulo i eo, quo medici iuniores capiūt si-
gnificatu, Quod nisi auicēna hæc oīa sub safati noīe i suis libris
cōprēderit uane uidebitur gloriatus q̄cqd suo opifuerit sup ad-
ditū, eē icōprēsibile, cū nusq̄ aliter de tineæ, aut his tineæ affini-
bus affectibus egerit. Quāq̄ uero safati propriū capitis morbū
statuerimus, nō tamē ignoramus morbum etiā certæ parti cor-
poris peculiare posse aliis aliquādo cōicari, qd ēt inuit Auicen-
na i gens safati plurimum in capite fieri. Nos quoq; ut medici
de iis, quæ magna ex parte, nō autē raro, aut semp eueniūt hoc
in loco differimus. Possumus ergo ita colligere. Cum morbus
gallicus nō sit impetigo, ut etiā antea probauimus, neq; uero ti-
neæ, quoniā hic & ei cōpares morbi, ut in capite fiūt, ita a capi-
te incipiūt, morbus aut Gallicus primū sui ortū habet ab ob-
scœnis tā morbū gallicū differre ā safati, quātū caput ab ingui-

ne, aut quacunq; alia corporis pte est existimandum.

Contra uero illos, qui dicunt morbum gallicum esse prunam, uel igne persicū, siue sacrum nō eodē modo, ut cōtra ceteras opiniones possumus argumētari, cū tanta sit apud arabes, & medicos iuniores de pruna, & igne persico, uel sacro ambiguitas, quāta ferē de hoc ipso morbo, de quo in præsentia disputamus. Alii, n. prunā, atq; carbonē nō idē malū, sed diuersa potius opinantur, cū tamen, quod ab Auicenna pruna dicitur, a Galeno libro. xiiii. artis curatiuæ, & multis aliis in locis carbonis latie sicuti *ἀνθραξ* græce nominetur. Alii quis *ἀνθραξ* idem græcis significet, quod carbonis latinis, differre tamē anthracē à carbone ea rōne arbitratū, quoniā antrax fiat ex materia maligniore, & magis adusta, quā illa, ex qua carbonis generatur, nec desuere, qui ita desiperent, ut uerbo græco latinam darent deriuationem anthracem ab antro dictum existimantes, quoniam (ut inquiunt) intra concauitatem habet absconsam. Non absq; omni tamen ratione quidam moti uidentur, ut inter anthracem, atq; carbonem, siue prunam differentiam statuerent, cum uiderēt inde Auicennam de Altoim quem ipsi anthracem interpretantur uno capite agentē, post modū altero capite de pruna tractantem tanquam de morbo ab altoim, siue anthrace diuerso, idē Rasim in libro diuisionū de igne persico primū mox de anthrace seorsū scripsisse. Ego tamē illos, q̄ inter carbonē, siue prunā, atq; anthracē faciūt differentia libenter interrogarem nunquid Galenus de anthrace in eo quē ipsi sub hoc uerbo intelligūt significatu usquā fecerit mentionem, tantum enim morbum, ac magis, q̄ ceteros exitiale lauisse Galenum, atque ideo neque in libro quarto decimo artis curatiuæ, neque in secundo ad Glauconem, neque in libro de tumoribus cōtra naturam, nusquam deniq; ab ipso fuisse nominatū penē ridiculū ē suspicari. Quod si Galenus & d pruna, de q̄ agit Auicēna, & de anthrace pestifero sub eodē noīe Anthracē uidelicet libro. xiiii. artis curatiuæ tractasse dicatur, quoniā an

De pruna
igne persi-
co & anthra-
ce, disputa-
tio.

Altoim

Error pan-
dectarii &
Serapionis
simul in her-
ba inguina-
ria.

Duplex bu-
bo.

thracem fieri aliquando in epidemia eodē in loco Galenus te-
statur, nō ne hoc idem de pruna, & igne psico refert Auicenna
na his uerbis: Et quandoq; accidūt ista causa pestilentia. Talis
ergo pruna, atq; altoim, siue anthrax minime differēt, atq; hoc
pacto Auicenna de eodem tumore pestifero sub uariis nomi-
nibus pruna scilicet, atq; altoim frustra i duobus egisse locis iu-
dicabitur, nisi forte dixerimus altoim quidem esse anthracem
non omni tempore, sed solum pestilente, neque in oi parte
corporis sed tantum in glandulosa, ac præcipue inguinibus or-
tum, quando & ipse Auicenna hoc idem uidetur insinuare ita
scribens. Antiquissimi antiquorum nominauerunt nomine,
quod translatum est in arabico altoim omne apostema eueni-
ens in membris glandinosa carnis aut alibium, hæc enī est ueri-
or lectio, q̄ altera alibi siqdem uerbum alibium significat apud
arabes inguen, unde & herba inguinaria, quā græci *ἑρπύλλον*
nominant apud arabes alibium nuncupatur, licet pandecta-
rius secutus Serapionis errorem heringium a bubonio, si-
ue herba inguinaria non distinguētis alibium heringium iter-
pretatur. Voluisse autem Auicennam libro .iiii. ubi de altoim
scribit de hoc tumore agere, qui præcipue in inguinibus nasci-
tur, facile coniecturabitur unusquisq; qui inuicem uerba Aui-
cennæ de altoim, & Pauli de bubone contulerit, sunt enim q̄
si exdem medicina, quibus Auicenna curat altoim, & Paulus
bubone, nisi quod Paulus multo rectius eandem curationem
distinxit, nam cum duplex sit *ἑρπύλλον* idest bubo alter, qui fit a
causa primitiua (ut utar uerbo apud medicos iuniores perusi-
tato) atque ideo ex sanguine non necessario maligno, alter, qui
fit ex materia uenenata tempore præsertim pestilentia, in pri-
mo quidem bubone incohante Paulus utitur refrigerantibus
atque adstringentibus medicamentis, ueluti sponsia ex pusca,
& lana ex uino, & oleo acerbo, uel rosaceo, uel melino .i. po-
mo uel lentisco uel myrthino, nullū .n. ex his in tali bubone
periculum imminet, ut quilibet medicæ artis peritus intelli-

git. Auicenna uero nulla adhibita distinctione hæc eadē remedia quibus ex reprimentibus adhibet in principio altoim idest buboni pestiferi, quibus nihil possit esse in hoc malo piculosius. Neque uero illud satisfacit, quod non nulli de hoc genere medicandi dubitantes dicunt in Auicennæ excusationem, quod uidelicet Auicenna uoluerit nos super ipsum altoim, sed potius partes ipsi Vicinas, ne corruptio perambulet, eas, quas diximus imponi medicinas reprimentes. Ego enim in hoc genere morbi præstare semper opinor non solum ad locum affectum, sed etiam proxima tabe pestiferam quantum fieri possit euocare. Si enim a locis circumstantibus repcutiatur quantum extrinsecis partibus hoc est ignobilioribus mali depelletur, tantum ad intrinseca, & plerumque lethalia detrudetur, cum illud quoque in pestilentia sit obseruatum quanto plures cutis exterioris partes afficiuntur tota uero noxia foras prodeunte, tanto minus subesse periculi, sicuti ubi unum solum locum carbunculus occupauerit, ægri salus penitus est desperata quamquam uero Auicenna & si non in curandi ratione, saltem in eo cum paulo conveniat, quod sicuti hic bubonium ab anthrace, ita ipse altoim a pruna se iunxit, non tamen æque constat apud Auicennam ex qua materia pruna, uel ignis persicus oriatur, cum uideatur quandoque Auicenna non solum a Paulo, atque Galeno, sed a se ipso pariter de hisce morbis scribens dissentire. Galenus enim quem Paulus et sequitur ait anthracem ex sanguine melancholico feruente generari, atque ideo a pustula aliquando icipe, aliquando sine hac, deinde quodam attolli pustulam, qua disrupta similiter ulcus crustosum fit. Eadem fere de pruna, uel igne persico quodam in loco scribit Auicenna libro. scilicet quarto inter initia seu tertia capite de apostematibus, & pustulis in hunc modum. At uero ex sanguine grosso malo sunt species exiturarum malorum, nam si eius malitia uehemens fiat, & ipsius abustio proueniet herisipila, & eueniet combustio, & crusta, & deterior est ignis persicus. Hoc in loco Auicenna de igne persico uidetur cum Galeno consentire, siquidem ignis persicus idem genus coit cum anthrace de quo Galenus agit libro xiiii. artis curatiue quemadmodum

Error Auicennæ in curatione Altoim;

Auicennam in eodem morbo aliquando Galenum sequi. Aliquando dissentire ab eo.

Auicēnam
discordare
à Galeno d
herispila .

ex ipso constat Auicēna quilibro iiii. capite de ulceribus ait ul-
cus corrosiuū ignē persicum à Galeno nominari, ut etiā ex mul-
tis translationibus cōstat, quā anthracē ignē sacrum, uel persicum
interpretatur. De herispila uero idē Auicēna aperte à Galeno
discordat, qui uult herispilam non ex sanguine crasso, qualis est
melācholicus, sed potius tenuissimo generari, ut cōstat, ex eius
uerbis libro secundo artis curatiua ad glauconē de uero herisi-
pelate scriptis. Postmodū uero Auicēna in eo quarti libri capi-
te, quo de pruna, atq; igne persico tractat, licet easdem ferē no-
tas in pruna, & igne persico scribat, quas Galenus, ac Paulus in
anthrace, siue carbone pustulas scilicet corrosiuas faciētes acci-
dere escaram, qualem facit accidere cōbustio, & canteriū. uult
tamen tā prunam, quā ignem persicum ex colera citrina gene-
rari, quā, si uerba eius attendimus ex sanguine cholerico originē
traxerit. Sit autem mihi quod etiam ab initio exposulaui hoc
In loco concessum ab iis, qui nihil nisi eleganter dictatum au-
dire patiuntur, & uerba potius, q̄ sententias, consecretantur ubi
de arabū medicorū opinionibus disputatur seruare eū dē aliqūā
do modū loquēdi, quo medici passim iuniores utuntur, ac pro
flaua bile cholera, pro atra melācholia, pro herispelate herispi-
la, & plura alia noia barbara usurpare, ne si aliis q̄ ipsis uocabulis
uti uoluerō, non tam uidear latinitatem affectasse, quantum uer-
borum studio bonos auctores oppugnare tentasse. Materiam
itaq; prunæ, uel ignis persici apud Auicēnā esse cholera citri-
nam ex cholerico sanguine genitam indicant ipsius Auicē-
næ (ut nuper diximus) uerba, quæ ita se habent. Et unus quisque
amboꝝ tam scilicet pruna, q̄ ignis persicus est de 'cholera, citri-
na adurente permista melācholia'. Et paulo post in curatio-
ne eorundem morborum Auicenna præcipit fieri flebotomi-
am aliquando usq; ad syncopē, ut sanguis cholericus euacuetur
qui quidem curationis modus nescio quantum rationi uel eti-
am ipsi Auicennæ conueniat, qui sanguinem esse frenū chole-
ræ ubiq; insinuat, & primo libro cauēdū eē admonet, ne supflua

sanguinis missione, agrum ad humorum cholicorum ebullitionem perducamus. Quare si eius aliis in locis doctrinam sequimur in morbo ex cholera superante, seu sanguine cholerico facto phlebotomia non competit, uel non tanta, ut ad syncopen usque perducatur, nam & Galenus ipse, qui tam audaci remedio adstipulatur, non nisi in tribus dispositionibus usque ad animi defectum sanguinem detrahit, uel scilicet in maximis phlegmonibus, uel febribus ardentissimis, uel doloribus uehementissimis. Quarum nulla adest in eo, de quo differimus morbo, si enim sanguis cholicus sit superabundans, quod esse in igne phlegmonico inuit Auicenna non phlegmones faciet, sed potius herisipelas et exsitas, ut inquit Galenus libro .ii. artis curatiue ad glauconem, ubi inter phlegmonem, atque herisipelas ponit differentiam. Veri autem herisipelatis calor immodicus, ut idem Galenus sentit libro viii. artis curatiue non aliter quam aqua frigida epota curatur. Sic & quaecumque aliae febres ex cholera, uel per se uel sanguini mixtae feruore generantur nullum magis praesentaneum habent remedium, quam frigida aquae potionem. Vnde Auicenna tam in curatione herisipilae, quam etiam caustionis uisus est dubitare, an in eis sanguinem mittere oporteat, ne dum iusserit ad syncopen usque profundi, hoc. n. remedium in his solum febribus conuenit, quae ex multo sanguine uel ebulliente, uel putrescente generantur, quales illae sunt, quae proprio nomine synochi nominantur, sed neque propter intolerabiles dolores (hi. n. in hoc morbo non adsunt) tanta sanguis detractio est facienda, quod si etiam adesset, distinguendum foret, ut inquit Galenus in expositione aphorismi. Quae egeruntur non multitudinem considerare oportet. an phlebotomia, uel potius purgatione sedari deberent nihil aliud ex his uerbis insinuans, nisi quod ubi humor alius a sanguine faceret sua uel qualitate, uel quantitate dolorem, purgationem esse praefereendam, quod uidemus eundem Galenum in omnium morborum praecipue cholicorum curatione ubique obseruasse adeo ut in commentariis libri secundi de humoribus et pleuritide, cum sit ex humore cholerico daretur phlebotomia, quam tamen plus in hoc quam in ullo altero

Tres dispositiones in quibus licet facere phlebotomiam usque ad syncopen.

xll pugn

Auicēnam
morbos etiā
natura distā-
res cunfun-
dere.

morbo alioquin uidetur probare. Apparet. n. & ipsum quem
admodū etiā Auicēnam nimiam humorum cholericorū inflā-
mationem ubiq; euitare. quāuis hanc in ignis perfici curatione
Auicēna non cauerit docēs aliquando in ea usq; ad syncopē
sanguinē euacuare. Quid q; ēt Auicēna in pruna uel igne psico
prohibet scalpellationē profundā quādo materia est decli-
uis ad cholera. his. n. & ipse utitur uerbis et tamē capite superio-
ri, ubi agit de formica suaferat ex Galeni cōsilio extirpare formi-
cam cū aliquo, qd sit sicuti embula, & extremitas pēnā, aut alte-
rius rei, cuius extremitas sit acuta, quā possibile sit deglutire for-
micā. At qui hāc extirpatio formicæ si diligēter ispicimus, mul-
to est uiolentior, q̄ scalpellatio, ut si hanc timet Auicēna, quan-
do materia est decliuis ad cholera, multo magis tale aliquid fa-
cere debuerit formidare in morbo ex materia non decliui ad
cholera, sed mera cholera ut ipse opinatur procreato. Ego qui
dē puto Auicēnā modo salua tāti uiri reuerentia dicere liceat:
morbos etiā natura distantes, atque eorūdem curationes ple-
runq; cōfundere. uel ut eisdem utar uerbis, quæ ipse solet ali-
quādo in aliorū reprēssione usurpare capitulum in capitulo po-
nere, quā quidē cōfusionē uidetur in tribus capitibus de herispi-
pila de formica, & de igne psico se consequentibus præcipue
fecisse (nā ut nos ēt eundē seruemus ordinē) capite, quo agit de
herispila inter cæteras huius morbi notas hāc etiā ponit, q; cō-
burit, & sua uirulentia uesticat. Hāc aut (ut ita dixerī) uesticatio
magis, propria ē alteri morbo, de quo agit in sequēti capite, quē
ipse formicam miliarem, Galenus uero, ac Paulus herpetē cen-
chriam idest miliarem ea potissimum nominant ratione, quod
serpit, atque in cute uesticas, siue pustulas milio similes excitat.
sed etiam medicinæ ipsæ, quas adhibet Auicenna ad herispila-
lam super cutem existentē, sunt quæ à Paulo scribūtur ad for-
micā miliarē, siue (ut eius utar uerbis) ad herpetē uesticosum. uel
pustulosum. Hāc. n. sūt pauli uerba. Ad herpetē uesticosū sco-
ria plūbi ex uino austero cōtrita mox illita cataplasma ex foliis

beta in uino decoctis sup ipone. Auicēna aut ad Pauli (ut uide-
tur) imitationē ita scripsit. Et si fuerit herisipila sup cutē, cure-
tur excoria plūbi cū uino pōtico cū foliis sic cle bullitā cū uino
Modus aut loquēdi Auicēnā nō parua pōt diligēter īspiciēti-
bus facere dubitationē, cū. n. inqt. Si fuerit herisipila sup cutē,
uidetur ex his uerbis inuere posse et aliter q̄ sup cutē fieri heri-
sipilā. Atq̄ Auicēna supius iter flegmonē atq; herisipilam faci-
ens differētiā ita scripserat. Et apostema herisipilā nō fit nisi in
eo qđ apparet de cute. Quare nisi hac dubitatio soluator, non
parua suspitio relingitur q̄ medicinā, quas hoc in loco ad herisi-
pilā scribit Auicenna, alteri potius morbo hoc ē formicā milia-
ri cōueniūt. Sed & uerba sequētia Auicēnā hoc ipsū aptissime
mōstrāt, nā statī subinfert, Et curetur cū eo, in quo ē resolutio &
exiccatio fortis cū in frigidatiōe. Nemo aut nescit nisi qui tritū
illud in medicina principiū ēt ignorat cōtrariā. s. cōtrariis cura-
ri herisipilā morbo calido, & sicco fortiter exiccātia nō cōpe-
tere. Quod ipsum gētilis aīaduertēs inqt Auicennā hic duplici-
ter intēdere, primo q̄ ponit absolute medicinas quā cōpetūt
in statu secūdo q̄ hic ponit medicinas, quā cōpetunt in heri-
sipila ulcerata, quā sunt nimis fortis exiccationis. Nos uero ex
hac ipsā responsione illud confessum habemus, qđ contra Aui-
cēnam probare nitebamur eas. s. quā hic ponuntur ab ipso me-
dicinas non herisipilā, de qua agit in hoc capite sed alteri po-
tius, de quo tractat in sequenti formicā. s. uel miliari, uel corro-
siuā conuenire, nā herisipila ulcerata nihil aliud est, nisi herpes
exedens apud Galenum ut idem Galenus libro xiiii, artis cura-
tiuā testatur, herpes autē comedēs ē formica corrosiua siue ul-
cerata apud Auicēnā. Quod uero nō differat herpes comedēs,
de quo agit Galenus a formica corrosiua de q̄ scribit Auicēna
uidere licet ex his, quā Auicēna quidē de formicā corrosiua,
Galēus uero de herpetis comedētis curatiōe eadē ābo prācipi-
unt, hāc. n. sūt Auicēnā uerba. Via aut secūdū quā curatur for-
mica ē ut aqua ex ipsa ē corrosiua alienetur ab humectatiōe, quā

*Error Aui-
cennae*

Responsum

Gentilis

Herisipila
ulcerata &
herpes exe-
dens idem

Galenus

iam administraſti in heriſipila. humectatio. n. non eſt cōueniēs in ulceribus. Galenus quoq; a quo ſumpſit Auicēna i eandē ferē ſniam ſcribit libro. ii. artis curatiuæ ad Glauconē i hāc ſniam Herpetes qdē quātū ad totius corpis curatōem ſimili mō, quo heriſipelata curare oportet, quātū uero ad locū ipſum affectū nō ē ſimiliter oēs, qui. n. exeli ſunt refrigerari quidē deſiderāt, ſicuti & alii, atq; heriſipelata nō tamē ea medicamēta, quæ præter id, q̄ refrigerāt, ēt humectāt. patiūtur, ſed ea ſola ex refrigeratibus, quæ ſimul exiccare poſſūt, admittūt. Hic Galenus ſicuti auicenna i cura formicæ corroſiuæ, ita i curatōe herpetis comedentis prohibet humectatōem, quā tamen i heriſipelatis probat, atq; iō idē galēus ſubiū git, Nō igitur neq; lactucā, neq; polygoniū, neq; ex ſtagnis lēticolā, uel paluſtrē lotū, uel anthyliū, uel pſyliū, uel portulacā, uel itybū, uel ſempuiuā, uel tale aliqd, qd poſſit humectare, q̄ heriſipelatis erūt oportūa, oportet adhibere. Sed hic nō paruus remanet ſcrupulus, q̄a has ipſas herbas, uel magnā earū partē i p̄cipio formicæ corroſiuæ probat

Magnus
ſcrupulus a
pud auicen
nam
auicēnā ui
deri ſibiipſi
repugnare.

Auicēna ita ſcribēs. Et administra in principiis eius. ſ. formicæ corroſiuæ (de ea. n. ſtatī ſupra locutus erat) ſicuti lactucā, & nenufarē, & ſempuiuā, & uolubilē, & portulacā, ut uideatur Auicēna ſibiipſi manifeſte repugnare, ſi. n. ut ipſe paululū ſupradixerat ea, quæ debetur heriſipilæ humectatio fugiēda ē in curanda formica corroſiuā, cur poſtmodū lactucā ſempuiuā, & portulacā, quas Galenus libro. xiiii. artis curatiuæ ad heriſipilā qdē laudat curatōem. libro uero ſecūdo ad Glauconē pp̄ earū humiditatē i herpete exedēte cēſet euitādas ſtatim Auicēna i formicæ corroſiuæ principio cōmēdat, uel iubet admīſtrari. Nō ſolas iqt gētilis, q̄ hāc i uerbis Auicēnæ repugnātiā uiſus ē aīa duertere, ſed cū aliis exiccātibus mixtas, utputa lēticolā, quæ ē frigida & humida, cū ſepuiua, quæ ē frigida, & ſicca, q̄q̄ idē Gētilis nō de formica corroſiuā, ſed ambulatiua, in q̄ ſicuti i q̄libet alia formicæ ſpecie ſecūdū ipſū aliqua ē ulceratio, atq; ideo humiditas, quæ debet exiccare moueat dubitatōem. Sed cur obſecto

Gentilis

ad formicā, siue corrosiuā, siue ulceratā talis mixtio sit necessaria q̄si nō iueniātur herbæ simplices, quæ simul habeāt cū exiccādi tū ē refrigerādi ptatē, aut q̄si ea sola, q̄ humectāt possint refrigerare. Ipse quoq; Auicēna postmodū, sicuti ē Galenus eas q̄ utrūq; præstāt effectū, q̄. s. æque exiccāt, atq; refrigerāt, memorat, sicuti arnoglossā, rubū, & lētē, q̄bus millealix possint similes repiri. Quod si ē ex dē formicæ corrosiuæ, siue ulceratæ cōpetūt medicina, quæ ē herispilæ, frigida. s. mō nō possint humectare sicuti neq; calefacere, cur Auicēna uolubilē herbā ad caliditatē declinatē, ut ipse scribit secūdo sui opis libro aliis refrigeratibus adnumerat, ut tamē hæc cōpetat, quoniā à q̄busdā cēsetur frigida, nō uideo si (ut inqt Gētilis) hæ, q̄s scribit Auicēna medicinæ nō p se solæ, sed mistæ cū aliis recipiātur, q̄no ex mixtura humectatiū, ac refrigeratiū, fiat medicina, q̄ tātū frigesfaciat & exiccet, q̄lē exigit formica corrosiua, uel ulcerata, q̄ ut morbo calidus frigida solū sine calidis q̄rit, ut uero ulceratus solū sicca sine humidis, i quo qdē morbo Galēus ē strychnū. i. solanū respuit q̄a nō habeat sufficiētē siccitatē. Auicēna uero eādē herbā nō probat nisi siccā q̄si uiridis possit humectare. Si ergo humida cauebat, cur lactucā, & nenufar, & lēticulā aquæ, similesq; herbas humidas ē aliis siccis admistas approbavit. Neq; tamē puero qd Gētilis credidit eū fuisse Auicēnæ itellectū, ut sempuiuā pro herba sicca, q̄ aliis humectatibus debeat adiūgi hoc i loco noīauerit, quoniā eādē herbā Galenus libro secūdo artis curatiuæ ad Glauconē aliis adnumerat, q̄ herpetē comedētē nō solū possunt refrigerare, sed ē humectare, q̄uis. n. i dē Galenus sexto dē simplici medicīa libri uolumie sēpuiuā frigidā, ac siccā statuerit, plurimū tamē illi tribuit frigiditatis, minimū uero siccitatis, i mo i ea uigere aquosā substātiā plane asseuērat, cuius rōe, ut arbitror i secūdo libro, quē dixius artis curatiuæ ad Glauconē q̄n do herpes fuerit ulceratus sēpuiuā unā cū aliis hūectatib; improbat, sicuti ipsā herispelatis cōuenire fatetur, nā licet scād corpus tēpatū, sicuti fit i ceteris medicinis collatōe libro, quē diximus de simplici medicina sexto sempuiua frigida, & sicca her

Herba uolubilis.

Gentilis expositionem improbat.

c

Galenus li-
bro.iii.d sim-
plici medi-
cina.

Rabi Moy-
ses ex igno-
rantia com-
paratōis me-
dicinarū ad
diuersa cor-
pora, male
Galenū tā-
q̄ sibi ipsi
cōtradicen-
tem notare.

ba dicatur eadē tamē ad herisipelas morbū calidū, ac siccū cō-
parata scđo libro ad Glauconē frigida, atq; hūida reputatur, si-
cuti oleū rosaceū, & refrigeratos calefacere, & calefactos refrige-
rare ab eodem Galeno scribitur libro tertio de simplici medi-
cina, quā quidem effectuum diuersitas, ut etiam inibi scribitur
his prācipue datur medicinīs quā parum à temperamento re-
cesserunt, qualem esse diximus semperuiuam herbā in sicci-
tate auctore Galeno sexto libri de simplici medicina, uolu-
mine. Hanc uero ad diuersa corpora comparisonem non
animaduertens rabi Moyses ausus est notare Galenum quasi li-
bro secundo artis curatiuæ ad Glauconem contraria de sem-
peruiua scribētem, quā libro (quem diximus) sexto de simpli-
ci medicina super eadem herba asseruerat. Nos uero de hac re-
pugnātia sināq; falso obiecta Galeno plenius alibi diximus, ubi
eū dē Galenū defēdimus cōtra rabi Moysen prācipi medicorū
ēt ī plerisq; aliis ī festū. Aliū uero Gētilis suffugiū dicētis, q̄ ī prā-
cipio prācipiāte formicæ frigida & humida cōpetūt, q̄ licet ibi
sit aliqua ulceratio, nō tamē corrosio adest eis dē, q̄s supra posui-
mus rōnibus īprobatur, atq; eo magis, quoniā à Galeno ī secun-
do artis curatiuæ libro ad Glauconē, quālibet ulcera ē ī sūma
cute existētia egere exiccātibus Hippócratis auctoritate mōstra-
tur. Sed ut ē antea inuimus, cū Auicēna his uerbis utatur, & ad-
mīstra ī prācipiis eius, hoc uerbū eius nihil aliud pōt referre nisi
formicā corrosiuā, de qua statī supra fit sermo. Neq; uero illa ra-
tio cōuicit, quā qdā adduxerūt probare uolētes Auicēnā itelli-
gere de prācipiis formicæ ambulatiuæ, nō at corrosiuæ, quoniā
postea subiūgit, & cū timetur sup eā corrosio, cū in formica cor-
rosiua ut inqūt nō timeatur corrosio, quā iā ad sit, sed potius in
ābulatiua, quasi nō potuerit Auicēna prius scribere curatiōem
formicæ corrosiuæ, deinde docere anteq̄ formicæ corrosio sup-
ueniat qbus remediis sit occurrēdū. Mihi uero maiore faciunt
dubitatiōem remedia quādā, qbus utitur Auicēna ad prohibē-
dā corrosionē sicuti aqua, quā currit ex ligno uitis humido cū
aduritur, & stercus ouīū cū aceto, & stercus uaccinū cū aceto,

quæ dinus ipse extranea eē cōfiteatur, neq; multū ad prohibēdā
 corrosiōem proficere. Ego uero multo magis extranea existi-
 mo, q̄ statim post ab Auicēna sup corrosiōē iā appētē iponūtur,
 sicuti succum cucūeris asinini, & sal, & fel hirci, & rutā cū nitro
 & pipe, & nitre cū urīa pueri, q̄ oīa tā priora, q̄ ēt sequētia nō for-
 mica uel ābulatiuā, uel iā corrosiuā, sed tollēdis potius uerucis
 cōueniūt, ut patet ex Paulo eisdē utēte ad tollēda qdā genera
 uerucarū, q̄ græci *μυρμηκίας*, & *ἀνδροχρηδίας* appellāt, ut ēt
 ex Auicenna cōstat, q̄ de nōnullis eorū i curatiōe uerucarū me-
 mīt, & uariis i locis, ubi de earū dē medicīarū proprietatib; agit
 ualere eas ad uerucas, nō āt formicā ābulatiuā, uel corrosiuā īfi-
 nuat. Sed hoc qdē capitulū de uerucis i capitulo de formica
 male fuisse ab Auicēna positū, & cām ēt huius erroris i sequēti-
 bus plēius apiemus. Illd nūc probasse sufficiat auicēnā herisipi-
 lā pro formica, & formicā pro herisipila nō sine magna cōfusi-
 one accepisse qdō qdē, q̄ erāt herisipilā remedia refrigerātia, s.
 atq; humectātia, eadē formicā corrosiuā accōmodauit, q̄ uero
 formicā cōpetebāt uel corrosiuā, uel miliari multū, s. exiccātia
 hāc rettulit ad herisipilā. Sed quoniā supra mōstrauimus medica-
 mēta fortiter exiccātia scripta ab Auicēna ad herisipilā supra cu-
 tē existētē ā Paulo fuisse trāsūpta, an ēt fideliter trāslata fuerit ui-
 deamus, sic. n. nō simplex, sed multiplex potius error īdicabi-
 tur. Vnum ex his remediis fortiter exiccātibus, de qbus supra fa-
 cta ē mētio ita hētur apud Paulū, Lanæ ātiquæ illotæ circa tēdā
cōbustæ dragm. xii. ceræ dragm. xxv. scoria plumbi acetabulū
mediū, sepi caprini purgati, & loti i aqua dragm. xxv, olei myr-
tini unci. v. altera huic correspōdēs apud Auicēnā scribitur in
 hūc modū, Lanæ ueteris adustæ nō lotæ pondus dragm. xii. s.
 carbōis de cortice arboris pini tantū dē ceræ dragm. xx. scoria
 plumbi dragm. v. sepi caprini ueteris abluti cū aqua dragm. xv.
 olei mirthyni unci. v. si pōdera qdē medicīarū notata in Aui-
 cēnæ cōpositiōibus nō oīno quadrāt cū alteris, quæ i similibus
 apud Paulū cōpositiōib; iueniūtur nō ē, ut arbitror, magnipē-

Extranea re-
 media qui-
 bus utitur
 Auicenna i
 formicæ cu-
 ratione.

Error Au

dēdū. Illud multo magis ē cōsiderandū ab his præserti, q̄ quā-
 dam ueluti diuinitatē tribuūt. Auicēna, in cuius libris de medi-
 cina præserti nullū posse inueniri errorē arbitrantur, quo pacto
 Auicēna in nuper dicta cōpositione misceat carbonē de cor-
 tice pini, quē tamen Paulus in sua cōpari oīno pratermisit. Est
 inq̄ ut existimo diligentius examinandū, an Auicēna, uel alius
 deliquerit, noua, atq; inaudita medicamēta, uetē cōpositioni-
 bus adiungēdo, ueluti carbonē de cortice pini, de quo quidē
 carbone nusq̄ scriptū inuenitur, q̄ ullā habeat in medicinis ad
 herisipilā, uel formicam efficaciam. Nunc autē non esse nostrae
 translationis errorē testem facio miro ingenio, ac singulari do-
 ctina præditū iuuenem Paridē cesareū mātuānum, qui ut sem-
 per fuit omnium bonarū artium studiosissimus, ita nunc medi-
 cinæ totus insistit, ad quā fideliter p̄cipiendam nō mō latinos,
 & græcos, sed etiam hebræos, atq; arabes adhibet praeceptores.
 qui à me eodem paride præsente sepius requisiti in his locis prae-
 ferti, in quibus Auicēna à Galeno, ac paulo nō pagē diffētire ui-
 debatur; ut uerba Auicēnae sicuti in eorū iacent lingua mihi in-
 terpretarētur eūdē ferē sensū rettulerūt, quē et nos in nostro ha-
 bemus Auicēna, unde in eā ueni sententiā, ut multos, qui non
 solū in nostris, sed etiam hebræorū, atque arabum libris inueni-
 untur errores Auicēnae ex prima græcorū auctorū, quorū sentē-
 tias idē Auicenna undequaq; collegit facta in arabicā linguam
 conuersione sumpsisse occasionē. nam & hūc ipsum, de quo
 paulo ante loquebamur errorē nō aliū de q̄ ex uerbis Pauli ma-
 le itellectis traxisse originē facile pōt unusquisq; ppendere. Cū
 enī Paulus ita scribat. Lanæ ueteris circa tādā cōbustæ dracmē
 xii. credidit Auicēna uel potius ille, qui male Paulū in arabicū
 sermonē transferēdo dedit Auicēnae errandi occasionē. tādā
 quoq; siue carbōes ex tādā exusta derelictos in eandē uenire
 cōpositionē, atq; ideo ita notauit. Sumātur lanæ ueteris adusta
 nō lota pōdus dracinarum xii. & semis carbonis dē cortice pini
 tātū dē errore sanē satis ridiculo, atq; aliq̄do futuro piculoso, si
 medicina ēt quæ deuorantur, uel bibūtur postq̄ fuerit sup ignē.

Arabem in
 terpretē ma-
 le paulum i-
 terpretādo
 dedisse Aui-
 cēnae curan-
 di occasio-
 nem.

qñdoq; paratæ, carbones, q ex eodẽ igne remãserit in suã quoq;
 societatem receperint, tale enĩ quodã fiet in cõpositione rela-
 ta ab Auicẽna, si ut ipse docet ad lanã exustã aqua portio car-
 bonũ exteda, circa quã fuerit exusta adiciatur. Nemo autẽ ad-
 miretur eã præcipue lanam quæ circa tedã fuerit exusta a Pau-
 lo in ea, quã diximns compositione probari, fuit enĩ quoddam
 apud ueteres incõburenda lana, quæ nõ nisi cõbusta ad usum
 medicinæ ueniebat artificiũ, cuius etiã Galenus, sed multo ple-
 nius Dioscorides meminit, qui inter ceteros lanam cõburen-
 di modos hũc quoq; tradit. Alii disponẽtes obeliscos sup uas
 fictile latũ os habẽs inuicẽ distantes, & super imponentes scan-
 dulas, & lanas alternatim leuiter ex tãdis paruis succedunt, ubi
 uero lanæ fuerint cõbustæ tollunt, & si quid pingue, uel pix ex
 tãdis paruis defluerit, simul tollunt, atq; reponunt, & hoc est
 quod Paulus uult lanam. s. ita ut docet Dioscorides ustam, nõ
 autem carbones de cortice pini in ea, quã scribit ad herpetẽ ue-
 ficosum cõpositione cõmisceri. Nũc ad reliqua explananda
 transeamus, in quibus uidetur Auicẽna aliquanto maiorẽ, uel
 etiam periculosiorem fecisse cõfusionẽ, mox ad ignẽ perficũ,
 de quo præcipue disputabamus, in quo morbo plusq; in cate-
 ris fuit Auicẽna perplexus reuertemur. Scio tamẽ me nõ cre-
 denda scripturũ his præsertim, qui post habitis rationibus sola
 nomina, ac scribentiũ auctoritatẽ sequũtur qui se alicui ita addu-
 cunt auctori, ut proprios sensus destruentes malint alteri q̃ suis
 oculis credere. Nos supra cũ ex sensu ipso, tum etiã Dioscori-
 dis auctoritate cui etiã ex parte cõsentit Auicẽna probauimus
 eupatoriũ hẽre folia canabis, uel pẽtaphyllo similia, fructũ puũ
 q̃ exiccatus uestibõ adherescit eẽ deniq; eupatoriũ herbã illam,
 quã nos uulgo agrimoniã noĩamus. Auicẽna uero idẽ eupatori-
um aliud q̃ agrimoniã eẽ significat, cũ ait eupatoriũ eẽ herbam
aromaticã habẽtẽ folia canabis, & florẽ sicuti nenufar. Cõstat. n.
herbã uulgo agrimoniã nũcupatã neq; eẽ odoratã, neq; hẽre flo-
rem sicuti nenufar, imo ita exiguũ, ut uel nenufari, uel eius flori
collatus nullam ipsius habeat similitudinem. Cui igitur plus
iges, hac i pte credemus Dioscoridĩ, an Auicẽnã? Auicẽnã

Modus cõ-
 burẽdi lanã
 secũdũ Dio-
 scoridem.

Totam me-
dicinam cō-
stare ex dua-
bus noticiis
altera subie-
cti, altera me-
dicamento-
rum.

iq̄es cui nostra ætas dedit medicinæ principatū. At q̄ Galenus
unāq; ipse Auicēna i hac parte medicīæ, q̄ de medicamētis sim-
plicibus agit, primū locū dioscoridi tribuūt. Sed fac auctorita-
tē esse parē. Vbi tu mihi Auicēna patrone herbā inuenies aro-
maticā foliis canabis, flore nenufaris, quæ sit uerē eupatoriū, si-
cuti ego tibi alterā assignauī, ita Dioscoridis. l. linii. Serapionis
sup̄ herba eupatorio descriptionibus cōgruētē, ut nisi malis ui-
deri cæcus, q̄ fateri Auicēnā in ueris eupatorii notis designan-
dis aberrasse nullo mō negare possis herbā, quā nos uulgato no-
mine Agrimoniā uocamus esse ueteribus eupatoriū. Quod si
forte mihi cōcesseris id, qđ multi ēt ex medicis iunioribus non
diffitētur Auicēnā nō multā habuisse simpliciū medicamētoꝝ
noticiā nō aduerteris fortassis te eadē cōcessione dimidiā sciētīæ
medicinæ partē Auicēnā detrahare, quæ tota ut inq̄t Galenus
libro secūdo de Crisi ex duabus cōstat noticiis altera subiecti,
circa qđ medicus opatur, altera illorū, qbus ueluti instrumētis i
suo ope utitur. Cur uero si in his, in qbus ueritas ipsa seipsam cō-
tēplantibus offert, ubi uigēt sensuū iudicia Auicēnā errasse cō-
cedis, nō a que i rebus magis abstrusis, atq; recōditis labi illū po-
tuisse fatearis. Tu tamē crede quod lubet, nos paucis ista scribi-
mus, & solis amatoribus ueritatis. Si nō apud malignos, atq; im-
peritos, saltē apud probos, ac doctos gratiā ut speramus cōse-
cuturi, forte ēt apud agrotos, quos fortuitæ medicīæ piculo li-
beramus. cū herbam i fossatis nascentē. quæ quid sit a medicis
ignoratur haftenus tamē credita est a pluribus eē eupatoriū, ne
syropo ex eupatorio, atq; aliis cōpositionibus adiungatur, mo-
do sint, q nobis fidē uelint præstare, prohibemus. Sed & altero
multo sane maiore piculo uel ēt tormēto miseros mortales libe-
remus qđ audio malo suo fato sensisse nōnullos, q hac tēpesta-
te morbo gallico laborarūt, neq; n. defuere medici, q pustulas
illas, quæ i eodem morbo totū aliquādo occupant corpus qui-
busdā ferreis instrumentis extirpare tentarint nixi (ut arbitror).
Auicennæ auctoritate formicæ ambulatiuæ, et corrosiuæ pu-
stulas embula & pennæ extremitate, ut supra quoque notauī.

mus euellentis quod est magisterium, si diis placet, neque Dinus in
tali curatione improbauit, & Franciscus de Pedemontium, pluresque
alii Auicennam sequentes suis scriptis inseruere, aiuntque ipsi una
cum Auicenna id esse conueniens secundum galeni opinionem. Sed ubi obse
cro unquam galenus pustulas ex humore acuto cholerico factas talibus
instrumentis iussit extirpare? galenus inquam quod ubique medicos crudeli
ter, atque ipse medicantes uocat humane nature pnicie. Quid uero
scilicet uis, aut rudius medendi genus possit excogitari, quam morbum non
alio magis nomine, quam quod exulcerat infestare et uehementius exulcerare
Falso igitur inquit aliquis Auicenna Galenum allegauit, neque uere, neque
falso, si tamen locum consideremus, ubi allegauit dicere autem falso
allegasse. Galenus, n. id artificium ait esse conueniens non ad tollendam for
micam, uel miliarum, uel corrosiuam, sed quiddam potius genus uerruca
rum, quod greci *μυρμηκίας*, i. formicas appellant. Natus est ergo error
Auicennae ex nois abiguitate, quia, n. greci pustulas quasdam ex humore
cholerico genitas solam cutem occupantes, atque et serpentes ab hac ser
penti natura *έρπιντι* uocant, arabes quoque a simili proprietate eas
de pustulas formicam nominarunt. Sunt uero et quidam genera uerucarum,
quod greci *μυρμηκίας* nomine sumpto a formicis appellant, quia scilicet quasi sint
morsus formicarum patientibus inferunt, has quoque uerucas arabes ad
grecorum imitationem formicas nuncuparunt, quo fit, ut uerbum for
mica apud arabes duorum morborum generibus, quibus natura differē
tibus accommodetur. Auicenna ergo utramque formicam tam pro pustu
lis cholericis, quam et pro uerucis acceptam, atque utriusque morbi cura
tionem in uno capite copulauit, licet alter ex humore tenui, ac cho
lerico fiat, alter ex crasso, ac melancholico, atque ideo ut genere distin
guuntur, ita diuersum genus curationis exposcant. Pustulae siquidem cho
lericae uel sola totius corporis purgatione, uel et emplastris super locum
affectum impositis, nunquam aut manu curantur, ueruca uero, ut docet Ga
lenus libro quarto decimo artis curatiuae, cum aliis instrumentis, tum
est pena ita adaptata, ut totam uerucam suam cavitatem comprehendat, atque
a deo firmiter habeat quod ea de subter acta ueruca radicitus euel
latur, quem et modum docet Auicenna libro. iiii. capite de uerucis,
quem pariter modum uere loco illo potuit ad Galenum auctorem re
ferre, sed ubi oportuit Galenum citare testem, ibi eius testimonium

c iiii

Dinus &
Franciscus de
Pedemontium una cum
Auicenna de
ceptos

Auicennam
male Gale
num allegare.

**Auicēnam
de igne per-
fico modo
unum mo-
do aliud se-
tire.**

prætermisit, ubi uero reticere, quoniā non de uerucis, sed for-
mica potius corrosiua curāda agebatur pperā allegauit. Huc ue-
ro tā multa, q̄ dixius de Auicēna multos i unū morbos cōfūdē-
te oīa tēdebāt, ut ostēderemus ipsū simili, atq; aliquāto maiore
i pruna, atq; igne pfico usū fuisse cōfusione, neq; forte suspice-
tur nos i tā lōgis digressionibus ea, quæ nihil ad propositū no-
strum ptinerēt cōgssiuisse. cū. n. probare itēderemus morbū gal-
licū nō eē ignē pficū, oīs uero de q̄cūq; resumitur disputatio dē-
beat a definitōe, ut ait. C. proficisci, necessariū hūimus ātea ostē-
dere, q̄ nō cōstaret apud Auicēnā qd eēt ignis pficus, aliquādo
.n. ipsū ex sāguie crasso, & melācholico iqt generari, ut ēt antea
admonuimus, aliquādo uero ex cholera pmissa melācholiæ, &
nūc ignē pficū idē gēus facit cū pruna, ut cū iqt, hæc duo noīa
fortasse absoluta sūt sup oēm pustulā corrosiuā uesicātē, adurē-
tē, faciētē accidere escarā, qualē facit accidere cōbustio, & caute-
riū, nūc uero diuersificat, ut cū iqt prunā eē magis melācholicā,
ignē uero pficū magis cholericiū, quādoq; trahit ipsū ad formi-
cā comestiuā ut cū ita scribit, & quādoq; absoluitur nomē ignis
pfici de illis, sup quo ē illic pustula de genere formicæ comesti-
uæ adurēs uesicās. quādoq; ad formicā trāsfert miliarē, ut cū scri-
bit i hūc modū. Et quādoq; sūt cum formicæ spēbus & miliaris
malæ febres uehemētis caliditatis pniciosæ. Quasi apud ipsum
Auicēnā ignis pficus, & formica miliaris nō differāt, neq; multū
referat utrū ignis pfici uel formicæ miliaris, signa manifestet & sā-
ne diligentius intuenti formica miliaris & ignis perfcus nihil,
aut parū admodū differūt apud Auicēnā, sūt. n. i utroq; uesicæ
milio similes, ueluti Rasis. Paulus. atq; Galenus libro. xiiii. artis
curatiuæ cōsētiūt. Quod si Auicēnā seqmur nō mō forma, sed
ēt materia eadē i ambob; morbis repitur, quoniā tā ignis pficus
q̄ etiā formica miliaris secūdū Auicēnā fiūt ex cholera pmissa
melācholiæ, nisi forte q̄s dixerit ad faciēdā formicā miliarē nō so-
lā sufficere melācholiā coleræ adiūctā, sed isup ēt phlegma requi-
hoc. n. uidetur inuere Auicēna capite de formica miliari ex uer-
bis illis. Necesse est illic esse ex melancholia, & phlegmate, quæ

admiscentur cholera. Sed cum idem Auicēna sicuti Galenus ex solo phlegmate misto cū cholera eandem formicā miliarē generari aliquādo fateatur. cur nō itidē melācholiā absq; phlegmatis societate iūctā cū cholera posse eūdē facere morbū con-
 cesserit? Multi quoq; medici iuniores opinātur æque ex una, si
 cuti ex altera mixtione formicam miliarē procreari. Quare &
 ignis perficus, & formica miliaris i eadem non mō forma, sed
 ē materia secū dū Auicēna sūam cōueniēt. Quāq; forte quis-
 piā illam assignabit diuersitatem, q̄ in igne pfico materia chole-
 rica sit magis adusta. q̄ i formica miliari. Cur uero hoc cū ipsa ē
 sua caliditate uescas excitet, & ut inquit Auicēna febres faciat
 uehementis caliditatis atq; iō pniciosas, febris at & alia accidē-
 tia, quæ in formica miliari Auicenna nominat sunt ignis sacri,
 seu perfici propria. quem etiam prunam appellat Auicenna ad
 imitationē Galeni, q̄ eūdē morbū & quartodecio artis curati-
 uā uolūmine. & multis aliis in locis anthracem uocat, quo in lo-
 co idem Galenus omnia hæc de anthrace refert. quæ etiam hic
 scribit Auicenna de formica miliari, quod uidelicet febres ha-
 bet uehementis caliditatis, & q̄ fit alīquando ex eisdem causis,
 ex quibus fit pestilentia, & quod assimilatur in colore phlegmo-
 ni, magis tamen ad atq; declināte. Quare non temere hoc in lo-
 co Dinus dubitauit cur cum Auicenna in hoc capite intende-
 ret de pruna, & igne perfico agere, signa tamen formicæ milia-
 ris, & nō ignis perfici, ut cuiquam nō absq; ratione uideretur ex-
 presserit. Soluit autem uerba Auicennæ in hunc modū expo-
 nēdo. Et quandoq; sunt cū speciebus formicæ miliaris, i. cum
 pruna, & igne perfico, quæ possunt absolui superspecies formi-
 cæ miliaris male. Hæc uero solutio mihi non placet, neq; uide-
 tur ipsi Dino esse cōsentiēs, nā cū quatuor ponat Auicēna mo-
 dos sup quos absoluitur nomē prunæ, & ignis pfici, ex quibus
 quartus est magis proprius secū dū Dini expōsitōem, cur hūc
 tacuit Auicēna, & aliū minus propriū memorauit? uolēs tamen
 ex quæ tā ignē pficū propriæ sumptū q̄ etiā prunam comitatur
 ostēdere. Quare cū Auicēna sub nomine formicæ miliaris scri-

Solutionē
 Dini non
 placere.

Dinus &
Gentilis expo-
sitores Auicennæ.

Opinionē
Dini & Gē-
tilis nō pla-
cere.

bat propria accidentia ignis perfici, & prunæ, uel nō differre, prunam, & ignē perficū a formicā existimauit, uel magis cum hoc q̄ cū alio aliquo morbo cōuenire. Idē tamē Auicēna superius capite de apostematibus, & pustulis ignē perficū non formicæ miliari, sed potius herisipilæ in naturæ uicinitate consociat, ubi ita scribit. At uero ex sanguinē grosso malo fiunt species exiturorum malarū, nam si eius malicia uehemens fiat, & ipsius adustio proueniet herisipila, & eueniet combustio & crusta, & deterior ea est ignis persicus. Hic Auicenna facit ignem persicū non modo in materia, sed etiam in forma cum herisipila communicare, licet ignem persicum dicat eē deteriolem. Torquēt autem hæc uerba Dinum, atq; Gentilem expositores Auicennæ, coguntq; ipsos multa imaginari, forte a ueritate aliena. Dinus siquidem tale apostema factum ex sanguine grosso nō ueram esse herisipilam arbitrat, sed potius phlegmonem, qui assimilatur herisipilæ in accidentibus, quod etiam uidetur sentire Gentilis, qui nomen herisipilæ hic sumi improprie fatetur. Sed cur tale apostema factum ex sanguine grosso malo adusto (ut inquit Auicenna) herisipilæ, quæ fit ex cholera pura secundum eundem Auicennam simile iudicatur, & non magis anthraci, qui (ut inquit Galenus primo de differentiis febrium & pluribus aliis in locis) fit ex sanguine melancholico super affato. Idcirco neq; cum Dino, neq; cum Gentile consentio, quorū alter uult herisipilam, & ignem persicum esse apostemata cholerica, alter sanguinea quidem, sed ad naturam cholerae declinantia, cur enim non magis ad melancholiam cum sanguis, ex quo generantur, sit melancholicus, qui tādē procedēte adustione conuertitur in melancholiam. Mihi quidem herisipila atq; ignis persicus hoc in loco ab Auicenna nominati non aliter differentes, nisi quia alter est altero deterior, nihil aliud esse uidentur q̄ anthrax, de quo Galenus multis, ut dixi locis facit mentionem, atq; ideo non herisipilæ, uel igni persico similes dispositiones, sed uera pruna, uel ignis persicus potius, quæ enī hic Auicenna in herisipila, & igne persico scribit, combustio.

nem scilicet & crustam eadem tribuit Galenus anthraci, uultq;
ipsū e sanguie grosso adusto, sicut ēt Auicenna hoc in loco he
risipilam & ignem persi cum procreari. Sed & herisipilam eun
dem esse morbū aliquādo apud Arabes, q̄ sit apud Galenū an
thrax euidētius ostēdamus. libro. xiii. cōtinētis ap̄d rasim ista uer
ba legūtur. Dixit. s. Galenus secūdo libro artis curatiue ad glau
conem, quē etiā rasis paulo ante citauerat. Quotiēs sanguis sup
ueniens ad mēbrum fuerit superabū dans grossus & calidus ge
nerabit cicatricē ad modū cocturæ ignis ēt secus ulcus erit apo
stema calidū bulliēs & uehēmētis doloris & morbo ille appella
tur herisipila. Quod si ipse sanguis fuerit i dispōne sui i supabū
dātia grossi bulliēte, & caliditate, & tamē i se hūerit eruginē subti
lē ifert ampullas ad modū illarū, quæ accidunt ad cōbustiōem
ignis & emanātibz ipsis ampullis sub eis appebit illud ulcus ha
bēs cicatricē & appellatur herisipila similiter. Hæc qdē oīa d̄ he
risipila uerba sūpta sūt e secūdo libro artis curatiue ad glauco
nē, ubi Galenus duplicē modū, quo anthrax generatur expōit.
Sed & idē rasis libro diuisionū herisipilā & ignē p̄ficiū q̄si pro
eodē morbo uidetur accipe, ita iq̄s, quādoq; i corpe egrediun
tur bothor, & icipiūt uelociter puenire ad hoc, ut fiāt crustæ ni
græ, aut uirides, & fiat illud quod ē i circuitu earū rubrū, & colo
ris pauonis tūc illud noiatur herisipila, & ignis p̄ficius. Pluribus
tamē i locis rasis libro tertio decio cōtinētis facit ignē sacre uel
p̄ficiū nō solū eēntia, sed ēt accidētibus ab herisipila differre. nā
libro. xiii. cōtinētis scribit in hunc modum, de igne sacro. Hic
morbus accidit e sanguine grosso ebuliēte, sed in maiore par
te incipit cum pustulis præcedentibz eum, & quādoq; accidit
sine pustulis, uerūtāmē oīo erit cū eo aliq̄ excitatio i loco, i quo
fieri incepit, & ex pruritu egrediētur pustulæ, & post emanatio
nē ipsarū efficiūt ulcus cū cicatrice iminēti ad similitudinē cōbu
stiōis ignis, & quādoq; accidit una pustula, quādoq; plures pu
læ ad modum pānici, & cū eis accidit febris uehēmētior febre
phlegmōis et herisipilæ, alio at̄ eiusdē libri loco scribit ignē sacre
non solū febre acutiore, sed etiam colore ab herisipila differre

Herisipila
apud Ara
bes esse eū
dē morbum
aliquādo q̄
apud Gale
nū anthrax.

Auicēnā at-
q; rasim an-
thracē apud
Galenū ali-
quādo noīa
re ignem psi-
cū aliquādo
herispilam.

Volubilis
herba.

Hæc uero oīa ferē et scribuntur a Galeno & libro quartodecio
artis curatiuæ, & pluribus aliis i locis de anthrace. sapissime enī
ubi Galenus scribit anthracē rasī ignē sacrum, uel psicū interpre-
tatur, q̄q; ut, etiā antea admonuimus, arabes & passim medici iu-
niores, qui arabū doctrinā sequuntur, aliud p anthracē, aliud p
ignem sacrum uel psicū intelligant, atq; ideo et prunā ab anthra-
ce distinguant, cū tamē anthrax uerbū græcum significet latinæ
carbonē, uel prunā, ut Auicennæ interpres dicere maluit Cur ue-
ro Auicēna, atq; rasī anthracē, de quo Galenus loquitur nō mō
prunā, uel ignem psicū, sed et herispilā aliquando noīarint,
nescirem aliā reddere rationē, nisi quā et superius multorū, qui i
Auicēnæ libris iueniuntur errorū assignaui, malas. s. græcorū au-
ctorū i linguā arabicā translationes, in qbus non mō herbarū, sed
etiā morborū noīa plerūq; diuersa notantur, unde si cuti eadē
herba sapius apud Auicēnā sub uariis noībus scripta, ita idem
morbus diuersimode nūcupatus repitur. Possem multarū her-
barū, in quibus hic error accidit apud Auicennā exempla pro-
ferre, sed unū tantū uitādæ prolixitatis gratia hoc i loco cōme-
morasse sufficiet. In uolubili herba, de qua et ē facta mētio supi-
us iter medicamēta, quæ in curatiōe formicæ scribit Auicēna.
Hæc siq; dē herba aliquādo in littera. C. cussos pro cissos, i. he-
dera nominatur. aliquādo in littera. u. uolubilis maior, &. tunc
quoq; pro hædera sumitur. oēs. n. quæ uolubili magnæ ab Aui-
cenna tribuuntur proprietates, ut q lac eius abradit pilos, & in-
terficit pediculos, & q folia eius recentia cōueniētia sunt ulce-
ribus magnis, & q consolidat decocta in uino: & ex eis empla-
strū factū suppositū adustioni ignis & proprie cū ceroto, & q
distillatur succus eius in aurem dolorosā, & confert ulceri-
bus antiquis in ea, & quod iuuat spleneticos cum aceto, hæc ci-
quam omnia hederæ a Galeno assignantur. Quod si quis mihi
hoc i loco obiiciat nullo mō posse uolubilē pro hedera apud
Auicennā itelligi, quoniā idē Auicēna inqt uolubilē magnā
suo lacte abradere pilos, & pediculos interficere: & aquā eius
esse solutiua cū tamē hedera nō habeat lac, neq; soluēdi, sed
adstringendi potius ut de ea scribit Galenus potestātē, facilis ē

ad ista respōsio. Nam sicuti Auicēna in capite de cussos hederæ uires cū alterius herbæ quæ ladanū fert uiribus miscuit, ut alibi ostendimus, ita etiā hic hederæ proprietates cū alterius herbæ proprietatibus, quæ uolubilis maior à Mesue, & pluribus aliis nominatur manifeste cōfudit, quæ quidē uolubilis maior a græcis *κυσσάμπελος*, .i. hederæ uitealis à Plinio cōuoluum uulgo cāpāella. quod etiam alias manifestauimus nuncupatur. Hæc autem hederæ uitealis, siue uolubilis maior, siue cōuoluum, uel quocunq; alio nomine libeat appellare lacte plurimo manat, & aluū ciet, Idcirco Auicēna, qui uisus est nesciisse uerā hederam ab hederæ uiteali distinguere sicuti pro hederæ uolubilem, ita lac pro lachryma posuit, est. n. uere hederæ lachryma non autem hederæ uirialis lac, cui tam à Galeno, q̄ etiam a Dioscoride is datur effectus, q̄ pilos abradat, & pediculos interficiat. Quare Auicenna mixtischiarum herbarū etiam natura distantiū potestatibus magnā peperit cōfusionē, & sicuti in morboꝝ, ita ēt in herbarum tractatione capitulū ī capitulo posuit. Quos maxime errores inde arbitror habuisse occasionē, quia uarii interpretes arabes easdem nō modo herbas, sed etiā morbos uariis noībus nuncuparunt, qui enī Dioscoridem e græca lingua in arabicā trāstulit hederā græco uocabulo, corrupto tamē cussos noīauit, qui aut Galenū cōuertit, pro hederæ leleb idest uolubilem posuit, quoniā hederæ uirealis eodē nomine apud arabes appellatur. Idē arbitror in uerbo anthrax cōtigisse quod in quibusdam Galeni libris sicuti quarto decimo artis curatiuæ ignis sacer, seu persicus apud arabes interpretatur, in quibusdā uero, sicuti forte in secundo artis curatiuæ ad Glauconē herispila, unde factū est, ut tā Auicēna, q̄ etiam rasis eūdē morbū aliquādo ignē sacrū, seu p̄ficū, alīquādo herispilā noīarint, atq; ita sibi ipsis quādoq; cōtradixerūt, sicuti rasis qui mō inter ignē sacrū, atq; herispilā statuit differētiā, mō, quæ sunt ignis p̄fici proprietates, easdem tribuit herispilæ. Auicenna uero nō nunq̄ ignē sacrū, atq; una herispilā scribit e sāguine grosso generari, non nunquam herispilam quidem ex cholera pura ignē

Libet

Rasim atq;
Auicēnam
sibi ipsis alī
quando cō
tradidere.

Romanos
auctores de
igne sacro
dissentire.

aut sacrum ex cholera pmixta melancholia, maiore tamen cholerae
portione. Quae quidem contradictiones expositores latinos coege-
runt noua morborum genera praeter illa, quae nimis multa natura
mortalis hominibus dedit falsa sibi imaginatione cōfingere, flegmo-
nem, scilicet herisipilae simile quasi non sufficeret phlegmon herisipi-
latodes, hic, n. alius est ab eo, quem gentilis imaginatur, & phle-
gmonē igni persico simile quasi ignis persicus non multas habeat apud
Auicennā aliorum morborum (de quibus antea diximus) similitudi-
nes. Huic tamen morbo adeo multiplici Auicennā penē simpli-
cē adhibet curationē, illā, scilicet quā Galenus, ac Paulus scribunt ad
anthracē, ut mihi non parua faciat admirationē Auicennā non
modo à graecis, sed et à seipso in hoc morbo discordē, in uno ta-
men curandi genere eē cōcordem. Sed neque Romani auctores
inter se de eodē morbo consentiūt, Plinius, n. quē admodū, &
Seruius in expositione carminis uirgiliani. Tpe contractos ar-
tus sacer ignis edebat. p ignē sacrum morbum itelligit, quē graeci uo-
cant *ἑρσιπέλατα*. Celsus diuersū putauit, & cū ignē sacrum descri-
bit p minimas pustulas aliqui serpētē aliquādo sumā cutē exul-
ceratē uidetur herpetē tā comedentē, q̄ etiā miliarē, de quibus an-
tea diximus significare, licet idē Celsus capite antecedente ul-
cus qd serpēdo penetrādoq; usq; ad ossa corpus uorat *ἑρπητα ἰδιόμενον* à graecis nominari asseruerit. Sed hoc genus ulceris
graeci medici peritiores hippocrates, scilicet Galenus ac Paulus ab
eodē uorandi corpus effectū *φάεσσαν* nomināt sicuti altege
qd carnē non attingit sed cuti tantū exulcerat *ἑρπητα ἰδιόμενον*
siue comedentem appellant. Viderint ergo qui solū cultum
atq; nitorem sermonis attēdentes Celsū faciūt medicinā deum
malint ne Celso homī romano an hippocrati & reliquis celebris
noī graecis auctoribus in graeca morborum credere appellatione
Tantū uero de pruna, igne sacro, uel persico opinionū diuersi-
tatem non mō longū opus foret improbare, sed et superuacu-
um, quādo & sine alia cōfutatione ipsa sua se contrarietate pro-
sternunt. Quod si ex oībus illā quae uerior esse uidetur uelimus
capere tū à Galeno, ac Paulo tū etiā à rasi tertio decimo conti-

nētis approbatā quæ ignē sacrum, aut persicum, siue carbonem, uel
 prunā ita describit una ēt ipsius cām explicādo, cū sanguis me-
 lancholicus feruēs in aliquod mēbrū incubuerit, contigit fieri eos,
 quos carbones noīamus, qui sunt ulcera crustosa magna quidē
 ex parte à pustula incipiētia q̄lis i igne adustis apparet, quādoq;
 uero sine ea, sed scalpitur quidē membrū oīno ab initio, dein-
 de nō nunq̄ una pustula aliquādo plures excitātur, tenues uelu-
 ti milium, quibus disruptis similiter ulcus crustosū fit simile his
 quæ à cauteriis fiunt, crusta nō nunq̄ colorē cinericiū prae fe-
 rente, aliquando nigrū cū eo q̄bali sua firmiter adharet, ac ue-
 luti clauo fixa uidetur, alia carne circumstāte ueluti inflāmata, &
 nigricatē, uel ēt splendēte sicuti asphaltū, & pix talis. n. est quæ
 uere attrahibilis nominatur, si inquā ita ignem sacrum aut persicum, si-
 ue carbonē, uel prunā (hæc. n. oīa nomina eundē morbū apud
 diuersos auctores significāt) designemus ueluti etiā uidetur uo-
 luisse Auicenna prunā & ignem persicum libro quarto designa-
 re, licet, ut multis aliis in locis, ita & hic barbare, & obscure lo-
 quatur, talem morbum differre ab eo, quem gallicum nomina-
 mus, tum ex multis aliis notis, quæ alteri insunt, alteri desunt de-
 monstratur tum etiam ex pustulis, quæ sunt i morbo gallico lō-
 ge milio grandiores, ac præterea ex febre acutissima, atque ali-
 quādo mortifera, quæ ut scribit Galēus quarto decimo artis cu-
 ratiuæ libro, & libro etiam de tumoribus contra naturam, & ra-
 sis pariter tertio decimo continentis carbonem, siue ignem sa-
 crum necessario comitatur, quod etiam ex parte sentit Auicen-
 na, qui sub nomine formicæ miliaris ignē persicum afferre ali-
 quando febres perniciosas insinuat, altero aut libri quarti capi-
 te, ubi agit de ulceribus corrosiuis, & putrefactiuis qualia inuit
 esse secundū Galeni sententiam ignem persicum, & formicā am-
 bulatiuam in huiusmodi ulceribus febrē multiplicari, aut in-
 separabiliter adherere asseuerat, licet Dinus i eius loci expositio-
 nē nolit secundū Galeni opinionē ignē persicum ēē ulcus putrefa-
 ctiuum sed tantū corrosiuū, atq; ideo plurimū febre uacare nesci-
 ens forte Galenū nunq̄ i sua lingua de igne persico, nisi sub hoc no-

Vera descri-
 ptio ignis sa-
 cri uel per-
 sici.

Rasis

Opinio scri-
betis d mor-
bo gallico

mine anthrax fuisse locutum, in cuius ulceris curatione idem Galenus libro quartodecimo artis curatiua damnat cataplasmata, quæ uim habent cōcoquendi, et pus mouendi, ne maior putredo superueniat, ulceri quoq; ignis sacri, seu psici adiuncta esse febrem, atq; putredinem testatur rasis libro. xiii. cōtinentis ita scribens, ignis sacer est ulcus, in cuius loco accidit ampulla si milis ampullæ factæ ex igne cum cicatrice maligna. sed i loco at-
tinente ei erit apostema inflammatum prouocans febrem uio-
lentam ualde. Itē rasis i alio eiusdem libri loco ita scribit. Apo-
stema calidum accidens e sanguine calido, & grosso, quod ap-
pellatur ignis sacer cum ulcere eius erit putrefactio. Dinus er-
go uel ista nō uidit, aut differre ignem sacrum a psico apud Ra-
sim, seu ignē psicum ab anthrace apud Galenum existimauit.
Quare ut diximus morbus gallicus uel hac potissimum nota ab
igne psico separatur, quoniam, qui gallico morbo tentatur fe-
brē magna ex pte nō hēnt, uel ita exiguam, ut uix sentiāt. Si quæ
uero pustulæ i hoc morbo appuere subnigræ, & crustis similes,
quales i igne adustis uisuntur, eas puto potius ex eo fuisse genere
pustulæ, quas scribit Galenus libro, q de cholera nigra iscribi-
tur ex atra bile citra febrē oriri, q hoc ipso ab anthrace, siue a car-
bone distinguuntur, quoniā hic cū febre, illæ sine febre fiūt. Nō
tamē morbū gallicum simplicem morbum, qui cū eiusdē natu-
ræ pustulis oibus eo laborātibus morbo accidat, atq; iō uel pu-
stulæ melācholica, uel herisipelas uel herpes, siue formica, uel
aliquo uno noīe spālī i cūctis possit appellari iudicamus cū pro-
uariis hoīum, quos morbus iste male habet composituris aliæ
aliis pustulæ eueniāt, i quibusdā atram bilē, in quibusdā flauā i
nōnullis pituitā salām præsertim & uarias præterea supfluitatū
misturas suo colore representātes. Quare ut tota huius morbi
natura, nō at una sola pricula facilius ueniat i noticiā cās, a qbus
hūit originē Paulo altius repetemus. Sic itaque dicimus. Miliū
hoc, qd morbū Gallicū uulgo uocat iter epidemias hoc ē mor-
bos populatim uagātes debere cōnumerari. Hæ uero aut diui-
na ira, ut theologi sentiunt, aut uiastrorum, ut astrologi opinan-

rut, uel ex certa aeris intēperie quēdā modū medici arbitrantur
eueniūt. Nos medicos hac i parte sequētes cās naturā proximī
ores assignabimus. Illud satis cōstat eo anno, quo morbus galli-
cus cōepit pululare magnā aquaē p̄ uniuerſam Italiā fuiſſe exu-
beratiā. Teſtis ē Roma, q̄ priā id malū ſēſit, i q̄ tybris ita itumuit,
ut tota ſit facta nauigabilis, quā rē Pōpōius noſtri t̄pis poeta ce-
leberrimus elegāti tetraſticho publica colūna i preſſo d̄ſignauit.

Tempore Alexandri ſexti noniſq; decembris

Intumuit thybris bis ſenas circiter ulnas.

Infula quāque domus facta eſt, mediisq; repente

Circunducta uiis æquabat cymba fenestras.

Deucalione uix tantum tempore tellus

Diluuium paſſa eſt, latuit cum tota ſub undis.

Nos uero duob; poſtremis uerſib; additis hexaſtichō ex tetra-
ſticho fecimus, ut nō mō eā, q̄ romanā urbē ſed q̄ preterea ma-
gnā europæ partē circa eadē t̄pa oppreſſit aquaē multitudinē
cōprēderemus, nō aliter, n. q̄ i romano thybris, i agro ēt Bono-
nienſi rhenus, in Ferarienſi, & Mantuano Padus, in Venetia,
Atheſis extra ſolitos limites exūdarūt. Tātis deniq; i bribus an-
nus ille ubiq; maduit, ut terris exide humētibus atq; ſtagnātib;
minus mirādū ſit æſtiuū aerē ad illā ueniſſe itēperie calidā, ſ. & hu-
midā, quā medici, atq; philoſophi oīum putredinū matrē eē cō-
ſitētur. Similē uel ēt peiorē aliquādo fuiſſe ea, ſ. tēpeſtate, q̄ Go-
thi Italiā bellis iſeſtabāt ex q̄ igēs orta ē peſtilētia Blundus Forli
uiēſis hitoriaē ſcriptor diligētiffimus priā Decadis uolumine
oſtauo memoriaē prodiſit his uerbis. Imbribus nāq; multos dies
cōtinuātibus diluuiū fore appuit. Tybris tūc mēſe oſtobri pro-
pe exacto adeo aq; itumuit, ut Romæ mœnia alicubi ſupauerit
unde regiones urbis fluuiō proximā maxia acceperūt icōmoda.
Per Italiā uero ubiq; latuerūt cāpi, & ex mōtibus, collib; ue oīs
mota aratro gleba i cœnū liq̄facta ſimul cū aq; i ima ē d̄lapſa, ut
flumib; poſtmodū ita ripas coactis cāpi aqua deſtituti limo
nihilominus māſerit obteſti, & ſata, q̄ tūc primas iecerāt radices
putrefacta ſint, nec eo auctūno obtinēte oīa lutho aliud ſemen

d

Blundus For-
liuenſis hi-
ſtoricus.

terræ potuerit mādari, unde fames maxia breui ē secuta. Sed nō
 solū famē ea attulit aq̃x iundatio, uerū ēt aera si cuti & terrā cōr-
 rūpēs pestilētiā oriri fecit a deo igētē, ut maximā populorū partē
 ubiq; p Italiā absūperit. Quā tactus labe Pelagius pōtifex Rō-
 mæ obiit. Hæc blūdus. Sed nō lōgo post tēporē iteruallo Bō-
 nifacio iiii, Rōmæ pōtificatū gerētē (ut scribit Platia) i libro dūi-
 tis pōtificū, fame, peste, & iundatōe, quoq; ē laboratū a deo ferē
 sēp iundatōis comes ē fames ac pestilētia, ut nō temere prisci cre-
 diderit imodicas fluuiorū excrescētias nō solū ad præsens ferre
 dāna sed alia isup mala futura portēdere. nā & his adhuc uigētī-
 bus malis Bōfacius ē sublatuſ euita & qdā eorū reliq̃x usque ad
 deus dedit. q̃ successit i pōtificatu tempa p̃tigerūt terremotus. s.
 quos (ut Aristoteles docet i libro q̃ metheora iscribitur) multi-
 tudines ībriū nō minus q̃ siccitates solēt generare & qdā prate-
 rea scabies. q̃ (ut scribit idē Platia) ita tēdebat ad elephātiā, ut de
 formitate cognosci hoies nō possēt. Nō ne magnā horū malorū
 p̃tēmo uero oīa i uariis Italiæ locis nostra hac tēpestate p̃senſi-
 mus: aquarū diluuiā (ut diximus) ānona ubiq; charitatē. i q̃busdā
 ciuitatib; pestilētiā, ac prate rea terremotus quoq; nullā aliā cām
 nisi nimia aquarū exuberātiā possumus assignare cū hi maximi
 illis cōtigerūt ciuitatib; quæ sub cōelo sūt hūidiore ueluti Ferra-
 riā & q̃busdā oppidis circūstātibus q̃ nūq̃ a deo tremuerūt sic
 ti eo āno, quō aquarū iundatōes icēperūt. Scabies uero si scabi-
 es ē appellāda p̃ uniuersā appuit Italiā & adhuc p̃stat a deo fāda
 ut pleriq; medici qdā decepti similitudinē elephātiā sim eē puta-
 uerūt, sunt. n. pustulæ p̃tes primū obscenas deinde reliq̃ corpus
 atq; ipsā p̃cipue faciē (ut ab initio opis diximus) occupātes, qua-
 rū primū ortus cām, si sufficiēter exposuerimus magnā morbi
 Gallici naturā p̃tē explanasse uidebimur. Sed ut hoc cōmodi-
 us, & maiore ēt cū si deficiamus, duos medicorū p̃cipes Hip-
 pocratē, atq; Galenū i mediū adducamus. Hippocrates tertiā
 p̃ticula aphorismorū illo Aphorismo, quo morbos astiuos cō-
 nūerat ita pronūciauit. Aestate uero qdā horū & febres cōtiuæ
 & ardētēs, & tertianā plurimā, & uomitus, & alui profluvia, &

Hippocra-
 tes Galenus

oculorū, atq; auriū dolores, & oris exulcerationes, & pudēdorū
 putredies, atq; sudamīa, Galenus uero partē illā aphorismi, q̄ ad
 nostrū propositū attinet i hūc modū exponit. Liqueat at q̄ oris
 ulcera fiūt ex hūore bilioso. Pudēdorū uero putredies nō sim-
 pliciter accidūt, sed qn̄ magis hūida æstas, uel sine flatibz, uel au-
 stro flāte cōtigerit. Vbi. n. plurimū a naturæ mō ad hūiditatē, &
 flatuū carētiā recesserit, nō mō pudēdorū, sed cuiuslibet ptis al-
 terius putredies facit, q̄lis fuit ille t̄pis status, q̄ & in tertio epide-
 miæ libro, & in sc̄do circa initia describitur. Exiguæ uero aeris
 euerfiones iō attigūt pudēda, quoniā hæc pp̄ caliditatē, atq; hu-
 miditatē suapte natura ex q̄libet occasiōe sunt apta, putrescere,
 adeo, ut qn̄ ēt suā æstas seruauerit tēpaturā, q̄ multis ifestatur sup̄
 fluitatibus, cū hæ aliquā ob cām ad pudēda defluerit ipsoꝝ pu-
 tredinē patiatur. Sudamīa uero sūt ex genere pustulæ, q̄ ueni-
 unt i superficie, & cutē ulceꝝ istar exasperat. Fiūt at ut ēt ipsū i dicat
 nomē ex multis sudoribus, qn̄ hi uel biliosiores, uel oīno mor-
 daciores extiterit, mordēt. n. cuti, & prurigiōsa reddunt, atq; in
 modū ulceꝝ asperā. Iā existis Galeni uerbis Hippocratis sensū
 interpretātis unicuiq; patere arbitror cām eius effectus, de quo
 hoīes plurimū sūt admirati. Si. n. pustulæ, q̄s morbū gallicū no-
 miāmus nihil aliud sunt nisi q̄dā sup̄fluitatū sua multitudine cor-
 pora hūana ifestatiū germīa, eas partes, q̄ sūt magis putredini ob-
 noxiæ (sūtāt hæ præcipue obscenæ pp̄ earū (ut iqt Galenus) ca-
 liditatē atq; hūiditatē) priores sēire putredinē, deīde illas, q̄ nō
 æque sūt suapte natura ad patiēdum aptæ nō mō fit uerisimile,
 sed propemodū necessariū. Cā ēt i prōptu ē cur eadē pustulæ
 non pudenda tantum, sed etiam reliquum corpus infecerint,
 nimia, s. æstiuī aeris i hūiditate itēperies, q̄ (ut iqt Galenus i expo-
 sitōe aphorismi nup̄ allegati) nō mō in pudēdis, sed i q̄libet alia
 corpis pte putredies facit, q̄lē ēt aeris ad nimiam caliditatē, atq;
 hūiditatē euerfionē, & secūdo, & tertio piter libro epidemiæ
 fuisse ab Hippocrate tactā. Galenus ēt i nup̄ dicta expōne testa-
 tur. Cum uero hāc, quæ nostro tēpore cōtingit intēperie illi, de
 qua scrip̄sit Hippocrates ferē similit̄ fuisse arbitremur, an etiam

Cur morbo
 gallicus a pu-
 dēdis icipiat

mala similia genuerit uideamus. Hoc aut liquido uideri nō potest nisi, quæ de suæ ætatis intēperie græce scripsit Hippocrates latine proferantur, cū ut multis aliis Hippocratis libris ita præcipue eiusdē auctoris epidemiis fideliter trāslatis careamus. Hæc sunt secūdo libro epidemiæ Hippocratis uerba. Carbores in crano æstiuui, pluebat in æstibus aqua exuberāte cōtinue. fiebant aut magis austro flāte, & suberāt quidē in cute humores quidē liquidiores, qui intercepti incalescebāt. & pruritū faciebāt deīde uesicæ ueluti in igne adustis excitabantur, ac sub cuti exuri uidebantur. Sed hæc quidē aeris intēperies uno tantū tēpore æstate. s. cōtigit, quæ uero in tertio libro epidemiæ ab eodem Hippocrate scribitur, totū annū sicuti hæc nostra ferē supflua humiditate maculauit. Audiamus igitur Hippocratē ita de hac anni totius infectione loquentem. Annus inquit erat australis abūdās pluuiis. Deīdenō multo post. Cum autē totus annus australis, & humidus, & mollis factus esset mox quæ ex eadem totius anni intēperatura ob supfluitatū putredinē hominibus mala euenere cōnumerat, atq; inter cætera herisipelata. oris ulcera. gutturis passiōes. pudēdoꝝ pustulas. carbūculos. oculoꝝ inflammationes. uētris pturbatiōes. Deīde quales essent fluxiones enarrās, ita scribit. Erat aut fluxio cōsistēs nō puri similis, sed quidam alius putredinis modus. postremo inferius uolēs ostendere omnimode putredinis mala ita inquit. Pluribus erāt ora affecta ulceribus, quæ ἀφθαῖ uocātur. Fluxiones exulcerātes. Plurimæ exulceratiōes circa pudenda tubercula intrinsecus & extrinsecus quæ multoꝝ intuitus corrūpebant, quales sunt quæ ficus appellantur. Oriebantur & in aliis ulceribus pluria, & in pudendis carbunculi multi æstiuo tempore, & alia, quæ putredo uocantur, magna entymata, herpes plurimis magni. Quis non similem nostri temporis epidemiam ex uerbis hippocratis recognoscat quot enim fuerint, qui & oris ulcera & herpes labra aliquando exedentes, & nigras pustulas carbunculis similes pruritum nonnunquam intolerabilem ingerētes, & multa alia tubercula, quandoq; etiam oculos infestantia pertulere nō

expedit cōmemorare, quando hæc insigniora fuerunt, quam ut egeant enarratione. Vt igitur tandem morbi gallici naturā sū matim cōprehendamus. Hic nō unus specie, sed tātū genere existit, possumusq; ipsum hoc pacto describere. Morbus gallicus est pustulæ ex uaria humorū corruptiōe generatæ pp nimiam aeris in calore, atq; humiditate præsertim in téperie, pudenda primum, deinde reliquū corpus cū magno plerunq; dolore occupantes. Cur pudenda primū, deinde reliquū corpus obsederint, cām antea ex Galeni expositione assignauimus. Sed neq; difficile est cur idē morbus sœuū qbusdam dolorem intulerit, reddererationē, cū præsertim id prius fuerit obseruatum illos maiorem sensisse cruciatū, quibus uel nullæ, uel paucae admodū pustulæ in cute exteriorē apparuerūt. Humor, n. noxius, quem natura ibecillior tētauit qdē, nō tamē potuit ad exteriora propellere tādē in articuloꝝ neruos incubuit, ibiq; ingētē dolorem excitauit, duobus ēt iter cæteros modis ut inq; Galenus i expositione aphorismi tertiæ pticulæ qui ita incipit. Vere, n. atrabilis ægritudines, atq; furores, & morbi comitiales, solet se natura oppressa releuare, uel, s. materiā inutilē a mēbris itimis ac principalibus ad extimā cutim emittēdo, uel ad ptes ignobiliores, quales sūt glādulosæ, & articuloꝝ cōpagines detrudēdo, sūt, n. hæ præcæteris ad suscipiēdas apte supfluitates, ut cōstat ex Galeni expositione i aphorismū quartæ pticulæ ita dicētē. Quicūq; in febribus lassitudinē habēt iis ad articulos atq; maxillas abscessus fiūt. Primū inuit Hippocrates modū cū in altero aphorismo lichenas lepras & pustulas ulcerosas inter morbos uernales, quorum nō nulli iuxta eūdē Hippocratē æstati cōmunicātur enumerat, secūdū uero cū phymata quæ sūt tubercula proprie i partibus glādulosis ut Paulus atq; Galenus sētiūt oriētia, ac præterea articuloꝝ dolores adiūgit. Quare i morbo Gallico una, eadēq; materia & pustulas facere, & dolorē in articulis creditur excitare, ac q̄tū ad hoc attinet nō duo morbi, sed unus tātū cuius dolor est symptoma reputatur. Illi, n. ipsi q nullas habēt pustulas in superficie exteriorē, similes tamē abscessus hēre itisecus possunt

Descriptio
morbi gallici.

Curatio
morbi gal-
lici summa-
tim & bre-
uiter tra-
dita.

cū maiore aliquādo (ut diximus cruciatu) Immo nō nulli medi-
ci in qbusdā mortuis quos morbus gallicus uiuētes ifestarat eius
morbi explorādi gratia dissectis ita eē deprehēderūt, cui qdē rei
prater sensū ē ratio ad stipulatur, quoniā (ut iquit Galenus) in li-
bro, qui de cholera nigra inscribitur haud quāq̄ credēdū est par-
tes interiores esse adamantinas, ut nō eisdē, quibus uidemus ex-
teriores affici noxis subiciantur. Hāc habui quā de morbi gal-
lici natura, cāis ue cū morbi ip sius, tū casuū eidē morbo assiden-
tiū scriberē. Quod si quis forte a me expectabat, ut in orbū gal-
licū uno aliquo noīe apud antiquos ulitato tanq̄ simplicē spe-
ciē designarē nō potuisse me aliter, q̄ ip sius morbi natura multi-
plex exigebat explanare, tādē intelliget si animaduenerit Hip-
pocratem tātū i doctrīa uix similem epidemiā ex simili cā suo
tempore factā per uaria ulceꝝ, atq; tumorū genera descrip sisse.
Quod si quis plus se Hippocrate sapere arbitratur, is morbum
gallicū tētet melius definire. Nos quā de eodē morbo sentie-
bamus pro nostri īgenii ibecillitate præsenti opere i mediū cō-
tulimus. Si qs uero ē illud a me postreō exigebat, ut qbus nā ei-
dem morbo remediis succurratur, edocerē, q̄ ut multiplex est,
ita multiplicē curationē desiderat, id me nō sine multa operis
prolixitate facere potuisse qsq; peritus iudicabit, cū in singula
pustulāꝝ genera singula medicamēta scribenda fuerit, qbus ta-
men plena sūt oīum ferē uolumīa medicorū. Quare eadē hoc i
loco repetere nō mō lōgus, sed etiam superuacuis forte labor
fuiſſet. Illud tamen i uniuerſum uolo admonere cauendū esse
a medicis, ne more malisutoris eodem calceo pedes oēs idue-
re laborātis, ip si quoq; morbum gallicū eadem i oībus medici-
na sanare studeāt, ne ue etiā, quod plurimi faciunt deceptores,
pax puro corpori unctiōes ex reprimētibo superinducāt. Hāc
enī ut cutem aliquādo liberāt, atq; in præsētia leuāt, ita morbū
uertunt ad iteriora, & faciunt priore periculo siorem. Quare ut
etiā aliqua ex parte curādī uīā ac rōnem attingā, nihil a deo expe-
dire in hoc morbo puto, q̄ plenīs uenis multum sanguinis mit-
tere, sicuti ubi flauē bilis in corpore redundauerit, hunc præci-

pue humorē cōueniēti pharmaco euacuare. Vbi atra inualuerit, hāc quoq; idonea educere medicina, ita & salsam pituitā, & quascūq; alias totius corporis supfluitates propriis medicamentis expurgare. Et quoniā ut sentit Galenus, atq; etiā Auicenna. Raro hūores simplices pustulas simplices faciunt. ad morbos cōpositos cōposita etiā medicamēta sint adhibēda, quæ curationis ratio nō mō in his, quæ intra sumūtur, sed & i illis, quæ extrinsecus iponūtur, est (ut arbitror) obseruāda, quoniā sicuti nō eadē oībo purgatiōes, ita neq; unctiones profunt, q̄tū uero ad uictus attinet modū in eo seruādo duorū præcipue aphorismo rū, q̄ secūda pticula scribūtur ab Hippocrate debemus meminisse, quorū alter corrupta corpora quāto magis nutriūtur, tāto plus lædi pronūtiat. alter uero & hoc ipsum insinuat, & præterea corrupta ab itegris dignoscere docet, ubi. n. fauces ægrotāt, aut tubercula nascuntur in corpore cōsiderāda esse excremēta proponit, si. n. biliosa fuerint idicio sūt corpus male se hēre, si sanis similia posse corpus sine piculo ali. Qualia ēt debeāt esse q̄cūq; offerūtur alimēta ex iis, quæ supra diximus constare arbitramur. talia, s. quæ humores minime malos, aut ad putrescēdū paratos sint apta generare, quæ deniq; causis morbū faciētibus cōtrariā oīno habeāt naturā, Hæc sūt, quæ de morbi gallici curatōe summatim, breuiterq; pertrāseo forte altero uolumine latius executurus, si hāc primā nostrā cōtēplationē gratā fuisse legentibus intellexero. Tātū tamē abest, ut quæ uel ad aliorū opinionū cōfutationē, uel ad propriæ opinionis scripsi corroborationē locosentētiarū hēri uelim, ut ultro oīs medicæ artis professores horter, ac rogē me in meis scriptis diligēter examinēt, corrigāt, atq; redarguāt, paratum quæ me male fuisse opinatū demonstraerint, ut philosophum decet, retractare.

Venetis, In domo Aldi Manutii. Mense Iunio. M. iiii. D.

